

DEN IDENTITETSPOLITISKE SLAGMARK

- EN KVALITATIV UNDERSØGELSE AF DEN AKTUELLE
IDENTITETSPOLITISKE DEBAT

Illustration: Dalva Skov

EMMA FREDBERG CHRISTENSEN

AALBORG UNIVERSITET

SOCIOLOGI, 10. SEMESTER 2023

VEJLEDER: ANN-DORTE PEDHOLT CHRISTENSEN

ANTAL ANSLAG: 167.854

Abstract

The focus of this Master thesis is on the current debate on identity politics. More specifically this thesis aims to examine how ‘ordinary people’ in their ‘ordinary everyday lives’ understand, relate to and debate identity politics. This focus has been chosen because the current debate, as other literature implies, is extremely heated and polarized, and therefore naturally can be perceived and experienced as both difficult to grasp and to navigate in. However, the literature also reflects that the current debate on identity politics is often formulated by and discussed among public intellectuals and others who have a professional connection to the subject as well as a specific agenda. Therefore, I wanted to focus on how ‘ordinary people’ - those who might experience to be marginalized in the debate - understand, relate to and debate identity politics.

Based on qualitative method the empirical data has been conducted through two focus group interviews in Copenhagen and in Aalborg. The participants have been selected through a not only exploratory but also open selection strategy, as the only criteria for participation has been to have an opinion regarding the current debate on identity politics – what kind of opinion did not matter. This strategy resulted in groups consisting of half men and half women in the age between 24-61, mostly well-educated with either a finished or on-going University degree and mostly with an ethnic Danish background – two of the participants have a background in Asia and the Faroe Islands.

Through an adaptive research strategy, I have collected the empirical material with a dynamic approach between theory and reality. In other words, I have been inspired by theoretical concepts as well as common-sense preconceptions during the empirical collection. The theoretical concepts that have guided me are formulated by Axel Honneth, Nancy Fraser and Erving Goffman and center around recognition versus violation. This theoretical combination has been chosen to examine, question and shed light on how experiences and understandings of recognition and violation affect ‘ordinary people’s’ understanding of and relation to identity politics as well as their way of debating the subject. By having a hermeneutic and social constructivist epistemology the focus has been to capture how ‘ordinary people’ understand the current debate on identity politics as well as ascribe meaning to the phenomenon individually as well as collectively.

Based on the analysis and discussion I conclude that ‘ordinary people’ in their ‘ordinary everyday lives’ both feel as if they are outsiders and insiders when it comes to how they are positioned towards the current debate on identity politics. This, I conclude, may be a result of their position as primarily white majority Danes. Regardless, they feel that the current debate on identity politics is irrelevant and something that does not concern them, but at the same time they still engage in these debates.

This is because the debate covers some universal and existential questions that concern everyone and makes it possible for everyone to engage in, as we all have an opinion on these questions. At the same time, based on the analysis, it is clear that who you talk to has a great influence on what you talk about and how you debate identity politics. Although the participants gain new perspectives and express new opinions along the way, they stand firm in their position as someone who empathizes with the identity politics issues, but at the same time also as someone who is neutral. This Master thesis has therefore shown that 'ordinary people' both take part in but also distances themselves from the current debate, as they at same time feel like they have nothing to lose, but still have something to fight for.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	4
1.0 PROBLEMFELT	5
1.1 IDENTITETSPOLITIKKENS FØRSTE FASE – OPRINDELSE OG TILBLIVELSE	5
1.2 IDENTITETSPOLITIKKENS ANDEN FASE – 'KRÆNKELSESPARAT' VS. 'PRIVILEGIEBLIND': DEBATTENS INDHOLD, DIMENSIONER OG POLARISERENDE FAKTORER	7
1.3 STEMMEERNE DER PRÆGER DEN AKTUELLE DEBAT	10
1.3.3 Marianne Stidsen – <i>Køn og identitet: Et spadestik dybere (2021)</i>	11
1.3.4 Anna Libak - <i>Skyldig til det modsatte aldrig bliver bevist: Værdikampen i det 21. århundrede (2020)</i>	12
1.3.5 Henrik Dahl - <i>Den sociale konstruktion af uvirkeligheden: Forurettelse og antiliberalisme i det 21. århundrede (2020)</i>	13
2.0 PROBLEMFORMULERING	15
3.0 METODISKE VALG OG REFLEKSIONER	16
3.1 ADAPTIV FORSKNINGSSTRATEGI	16
3.1.1 Orienterende begreber	17
3.2 FOKUSGRUPPEINTERVIEW	18
3.2.1 Tilgang til fokusgruppeinterviewet	19
3.2.2 Opbygning af fokusgruppeguide	20
3.2.3 Efterrefleksion	21
3.3 EMPIRIINDSAMLING	23
3.3.1 Rekruttering	23
3.3.2 Præsentation af fokusgruppedeltagere	25
3.3.3 Fokusgruppens rammer og forløb	26
3.4 KODNINGS- OG ANALYSESTRATEGI	27
3.5 FORSKERPOSITION OG FREMSTILLINGSFORM	28
4.0 TEORETISK FORSTÅELESERAMME	29
4.1 ANERKENDELSE OG KRÆNKELSE	29
4.2 RETFÆRDIGHED	32
4.3 STIGMA	33
5.0 ANALYSE OG DISKUSSION	37
5.1 ANALYTISK RAMMESÆTNING	37
5.2 HVORDAN FORHOLDER MAN SIG TIL SIT SPROG?	38
5.2.1 Sprog- og tankepoliti vs. banaliteter	39
5.2.2 Distraktioner fra faktiske diskussioner	44

5.2.3 Delkonklusion	46
5.3 HVAD BETYDER KULTURELLE PRODUKTER OG SYMBOLER?	47
5.3.1 Racistisk karikatur vs. uskyldig udklædning.....	47
5.3.2 Det handler om intentionen vs. at forstå en minoritetsvirkelighed.....	51
5.3.3 Delkonklusion	55
5.4 HVEM SKAL REPRÆSENTERES I SAMFUNDET?.....	55
5.4.1 Skuespillere er skuespillere vs. barrierer for minoriteter.....	55
5.4.2 Kritikken skal komme fra dem, som har noget på spil.....	58
5.4.3 Delkonklusion	59
5.5 HVORDAN SKAL VI INDRETTE VORES SAMFUND?.....	60
5.5.1 Man skal tænke over, hvem man ekskluderer i mangfoldighedens navn.....	60
5.5.2 Identitetspolitik eller synsninger?.....	61
5.5.3 Kvalificerede argumenter er den identitetspolitiske debats stopklods	64
5.5.4 Delkonklusion	66
6.0 KONKLUSION	67
LITTERATURLISTE.....	70

Bilags- og tabeloversigt

Bilag 1: Rekrutteringsopslag

Bilag 2: Fokusgruppeguide

Bilag 3: Billeder til fokusgrupper

Bilag 4: Samtykkeerklæring

Bilag 5: Identitetspolitisk spektrum

Bilag 6: Underskrevne samtykkeerklæringer

Bilag 7: Transskribering af fokusgruppe, København

Bilag 8: Transskribering af fokusgruppe, Aarhus

Tabel 1: Deltageroverblik over fokusgruppe, København

Tabel 2: Deltageroverblik over fokusgruppe, Aalborg

Indledning

Skal det være forbudt at bære tørklæde eller croptop i grundskolen? Er det forkert at vise en julekalender, hvor børnene er malet sorte i ansigterne? Hvad kan en is hedde? Hedder det en forperson? Kan en fredagsbar have mexicansk tema? Skal alle toiletter være kønsneutrale, og kan man i det hele taget tiltale folk som han eller hun?

Disse spørgsmål er ikke bare højaktuelle i 2023, de er øredøvende. Spørgsmålene udspringer af et helt nyt vokabular, som indenfor de senere år har sneget sig ind i vores hverdagssprog. Ord som 'krænkelsekultur', 'privilegieblindhed', 'woke' og 'cancel-culture' er blot et udsnit af den sproglige virkelighed, som vi nu befinder os i. En virkelighed som kalder på refleksion over og spørgsmål omkring identitet, anerkendelse og krænkelse. En virkelighed som har gjort spørgsmålene ovenfor til en fast del af den offentlige samtale og til omdrejningspunktet for et utal af ophedede debatter, hvor fronterne ikke blot trækkes op men har en tendens til at bekrige hinanden (Marker & Hendricks 2019; Thorup 2022). En debat hvor åbenhed, nysgerrighed og empati erstattes af faste positioner, fordømmelse og ignorance. En debat som ser ud til at fordre stillingtagen og partiskhed, hvilket resulterer i skabelsen af et 'os' versus 'dem' (Marker & Hendricks 2019). Dette kan skyldes, at spørgsmålene for nogle kan virke absurde og komplet irrelevante, mens de for andre ikke blot er relevante men samtidigt er afgørende for oplevelsen af demokratisk og ligeværdigt medborgerskab. Som idéhistoriker Mikkel Thorup og forfatter til bogen *Kampen om identitetspolitik* formulerer det, så handler nutidens identitetspolitik om: "[...] mobilisering af gruppeidentitet, der opleves som eksistentielt udfordret" (Thorup 2022:146) – og denne aktuelle identitetspolitiske kamp er vildtvoksende og umulig at fange i sin helhed. I 2021 blev identitetspolitik nævnt i mere end tre artikler i medierne dagligt, hvorimod det blot 10 år forinden forekom 30 gange i alt på tværs af de danske medier (Mørk 2022:5f). Det vidner om, at det identitetspolitiske område har gennemgået en udvikling, som har intensiveret debatten. En debat som ser ud til, uanset om den er formuleret af tilhængere eller modstandere, at handle om en oplevelse af et selvforhold, der bliver latterliggjort, afvist, truet eller betvivlet, såvel som en oplevelse af at omverdenens anerkendelse bliver blokeret, benægtet eller trukket tilbage (Thorup 2022:146f). Ifølge Thorup handler den aktuelle identitetspolitiske debat om grundlæggende kampe for anerkendelse og mod krænkelse, hvilket kan være årsagen til, at den er overalt, i stort som i småt, med et lydniveau, som samtidigt er så højt (Thorup 2022).

Sigtet med dette speciale er derfor at stoppe op, skrue lidt ned for larmen og undersøge, hvad det er, der bidrager til, at den aktuelle debat ser ud, som den gør, samt hvordan det påvirker måden, vi, i vores hverdagsliv, forstår og forholder os til identitetspolitik. I følgende kapitel vil jeg derfor, med udgangspunkt i Thorups analyse og hans faseinddeling af identitetspolitik, beskæftige mig kortvarigt med det, der kan beskrives som identitetspolitikens første fase for dernæst at introducere til identitetspolitikens anden og aktuelle fase, som dette speciale centrerer sig om. Formålet med dette er at skildre, hvordan den identitetspolitiske debat har udviklet sig til det, der kendetegner den i dag og som muligvis er årsagen til al den buldren og bragen; kampen for anerkendelse og mod krænkelse.

1.0 Problemfelt

1.1 Identitetspolitikens første fase – oprindelse og tilblivelse

Identitetspolitik som begreb er blevet skabt og formet i USA. Begrebet opstod i april 1977, da The Combahee River Collective, en gruppe af sorte, lesbiske og socialistiske feminister, på tværs af bevægelserne for afroamerikaneres rettigheder, kvinders rettigheder eller lesbisk rettigheder, blev overset og dermed ikke fik deres interesser varetaget (Thorup 2022:15,22). Sådan opstod identitetspolitik hverken af intellektuelle eller akademikere men på græsrodsniveau under de sociale bevægelser i USA i 1960'erne og 1970'erne. Det handlede om at kæmpe derfra, hvor man var sat; frigørelseskamp med rod i identitetsforhold. Sådan blev det amerikanske samfund i slutningen af 60'erne kritiseret for dets falske eller uindfrie universalisme, da forskellige sociale bevægelser oplevede skuffelsen over, at formel lighed ikke blev til reel lighed. De oplevede derimod fortsat køns- og racediskrimination selv indenfor deres egne organisationer. Dette førte dem til at søge andre organiserings- og politiseringsformer, hvilket medførte, at såkaldte 'nye sociale bevægelser' tog form. Bevægelser som fremfor at være klassebaserede og partiideologiske i stedet bredt set gjorde identitet til omdrejningspunktet for deres klagepunkter. Den afroamerikanske bevægelse begyndte at snakke om 'black power' og 'black pride', kvindebevægelsen fremhævede det kvindelige i essentielle termer og talte for lesbisk autonomi, den homoseksuelle bevægelse talte om 'gay pride', og de handicappede, fysisk såvel som psykisk, søgte fri af patologiserende stigmatisering. På den måde satte disse bevægelser på forskellig vis fokus på deres identitet og tog definitionsmonopol på den. De søgte at fremhæve den som den primært meningsgivende i en verden, hvor de havde været vant til, at disse blev anset for mindreværdige og underordnede, og de gjorde det både sprogligt, litterært, visuelt og politisk (Ibid.:25). Bevægelserne inspirerede andre minoritetsgrupper til at reflektere over og bevidstgøre

sig om deres kulturelle karaktertræk, historiske bidrag, selvidentitet og vigtigst af alt deres selvanerkendelse. Sådan begyndte seksuelle, etniske og kønnede minoriteter at genopdage og konstruere stolthed over det identitetselement de besad, som indtil da havde været devalueret, undertrykt eller ignoreret (Ibid.:26).

Samtidigt med at disse venstreorienterede nye sociale bevægelser gjorde op med undertrykkelse og stigmatisering skete tilsvarende identitære vendinger på dele af højrefløjen. Som reaktion på venstrefløjens slogan om 'black power' spirede en såkaldt 'hvid identitetspolitik' hos kristne og hvide, som følte sig truet og under angreb af venstrefløjens bevægelser, og som reagerede på hvad de anså for at være traditionernes forfald (Ibid.:27f). Sådan opstod identitetspolitikens højre- og venstrefløj i USA. Hvor venstrefløjen udsprang af en frustration over et samfund i stilstand, hvor fordomme og konformitet herskede, så udsprang højrefløjen ud fra en bekymring om et samfund i for hastig forandring, hvor samfundets bærende søjler og det sociale fundament ville blive ødelagt af venstreorienterede revolutionstænkere. Sådan bredte identitetspolitikken sig og blev et talerør, som alle mulige på samme tid og med meget forskellige stemmer begyndte at tale igennem (Ibid.:28,30).

Ifølge Thorup blev den første udgave af identitetspolitik således skabt i USA i en tid, hvor nogle grupper så sig svigtet af samfundet. Med udgangspunkt i erfaringerne af at være bærer af en bestemt identitet snakkede de identitetspolitiske på venstrefløjen i denne første fase om undertrykkelse og frigørelse, hvorimod de på højrefløjen begyndte at artikulere et forsvar for deres identitet. Dette giver anledning til at rette blikket mod den anden og aktuelle fase, som har taget fart indenfor de sidste 10 år, og som, i modsætning til den første fase, fremfor at danne organiserede politiske bevægelser og grupper, ser ud til at invitere alle til at tage stilling til spørgsmålet om forholdet mellem identitet, anerkendelse og krænkelse. I nedenstående afsnit vil jeg således give en kort introduktion til de bevægelser og offentlige diskussioner, som har været og fortsat er kendetegnende for den aktuelle identitetspolitiske fase. Samtidig vil jeg introducere de dimensioner, som gemmer sig i nutidige identitetspolitiske diskussioner, som har betydning for de positioner, som indtages, og dermed for måden debatten føres på. Slutteligt vil jeg samle op på, hvad der kendetegner den aktuelle identitetspolitiske debat samt præsentere nogle af de offentlige stemmer, som præger denne. Her vil jeg skildre, hvordan disse offentlige intellektuelle, med deres position som meningsdannere, influerer debatten på en måde, som skaber kritiske og polariserende narrativer, og som medfører, at den aktuelle identitetspolitiske debat snarere bliver karakteriseret ved dets kamp end dets forsonlighed.

1.2 Identitetspolitikens anden fase – 'krænkelsesparat' vs. 'privilegieblind': debattens indhold, dimensioner og polariserende faktorer

I den aktuelle identitetspolitiske fase er det særligt nutidige bevægelser som Black Lives Matter og MeToo, der har været toneangivende med deres fokus på krænkelse relateret til race og køn. Black Lives Matter og MeToo har gjort opmærksom på forholdet mellem identitet og magt og har skabt et talerør for marginaliserede, stigmatiserede og ekskluderede identiteter, som ønsker at bryde med undertrykkende og diskriminerende strukturer og normer og i stedet kræver lighed, retfærdighed og anerkendelse (Brøndal 2023; Franceschi 2021). I kølvandet på bevægelser som Black Lives Matter og MeToo har forskellige identitetspolitiske spørgsmål rejst sig herhjemme, særligt indenfor de sidste 10 år, som et resultat af en bevidst- og synliggørelse af, at der findes grupper i samfundet, som ikke har adgang til de samme grundlæggende rettigheder og privilegier, som andre grupper er sikret og nyder godt af. Dette har skabt et utal af debatter, som centrerer sig om identitet, krænkelse og anerkendelse relateret særligt til køn, race og seksualitet. De debatter, som har fået megen offentlig opmærksomhed, skildrer forholdet mellem dem, som afviser identitetspolitik som ekstremistisk politisk korrekthed og hysterisk krænkelsesparathed, og dem som hylder identitetspolitik for dets evne til at afsløre samfundets og magthaveres privilegieblindhed. Eksemplerne er mange, og dem, som kort fremhæves her, er således blot et udsnit af det, der har karakteriseret den aktuelle identitetspolitiske debat i Danmark fra 2010 til nu.

I 2012 bringer Information f.eks. overskriften "*Film nægtes støtte, fordi hovedperson er brun*", som handlede om et filmselskab, der blev nægtet støtte af Det Danske Filminstitut, fordi de ikke mente, at film med skuespillere af anden etnisk herkomst ville sælge i provinsen. Sagen blev omtalt som 'Hudfarvesagen', og debatten eksploderede med en massiv kritik rettet mod Det Danske Filminstitut, som blev anset for at fastholde hvid overrepræsentation (Sørensen 2012; Hartmann 2012). I 2015, året hvor Astrid Lindgrens børnebøger havde 70-års jubilæum og derfor skulle genoptrykkes i en ny udgave, ramte en ny bølge med diskussionen om, hvorvidt Pippi Langstrømpes fars racistiske navn skulle fjernes og i stedet erstattes af 'Sydhavnskongen'. Kritikerne mente, at det var radikalt og hysterisk at ville ændre på kunst, mens fortalere hyldede idéen om at bryde med racistisk historie (Qvist 2015; Kott 2014).

I 2018 havnede Københavns Universitet (herefter KU) og Copenhagen Business School (herefter CBS) i den identitetspolitiske debat. Det skete da offentligheden blev gjort opmærksom på, at man på KU's juridiske fakultet havde opfordret til at droppe mexicansk udklædning til fester med

henvisning til fakultetets værdier om diversitet og ikke-diskrimination. Det skabte en ophedet debat, hvor højreorienterede anklagede KU for at dyrke en krænkelseskultur og købe sig ind på politisk korrekthed, hvorimod de venstreorienterede hyldede KU's opgør med racistiske og stereotype karikaturer (Baggersgaard 2018). På CBS var det højskolesangen 'Den danske sang er en ung blond pige', der blev gjort til genstand for diskussion, da en kvindelig forsker gjorde opmærksom på, at denne hverken var repræsentativ eller inkluderende overfor kvinder med anden etnisk baggrund. Den kvindelige ansatte fik en undskyldning, men andre ansatte på instituttet mente, at der var tale om en overreaktion, og at den kvindelige ansatte var et bevis på, at hvis man subjektivt *føler* sig krænkelse, så er man krænkelse (Winther 2018). I 2018 var der ligeledes en debat om, hvorvidt man burde indføre såkaldte kønsneutrale toiletter i offentlige bygninger med henblik på at tage hensyn til kønnede minoriteter. Også dette forslag vakte stor debat blandt folk, som mente, at det var 'wokeistisk' at ville tage eksplicit hensyn til kønnede minoriteter i det offentlige rum overfor dem, som hyldede fokuset på mangfoldighed og inklusion af minoriteter (Fogde & Winther 2018).

Indenfor de seneste år, fra 2020 og til nu, er det diskussioner om navneændringer, denne gang på is og kager, der har fyldt samt bredere diskussioner om repræsentation, racisme, sexismen og krænkelse f.eks. i forhold til, hvem der må spille hvilke roller indenfor teater- og filmbranchen, Black Lives Matter demonstrationer, diskussioner om blackfacing i en julekalender samt forskellige Me-Too-sager. Også her veksler debatten mellem krænkelseskultur og hysterisk politisk korrekthed overfor privilegieblindhed og ønsket om bredere inklusion og anerkendelse i samfundet (Agger & Reinwald 2020; Schaumann 2022; Søgaard & Tulinius 2021; Andreassen 2020; Sørensen 2022; Haugaard 2021).

På tværs af disse diskussioner, som forekommer indenfor de identitetspolitiske akser køn, race og seksualitet, kan fire forskellige dimensioner identificeres. Disse dimensioner kan anses for at udgøre væsentlige identitetspolitiske spørgsmål, da de refererer til det, som er fælles, og som muliggør en vej ind i fællesskabet, men som skal tages stilling til på ny i identitetspolitikens navn:

- Sprog: Hvordan forholder vi os til vores sprog, hvad betyder ord og vendinger, og skal de skiftes ud eller ændres?
- Kulturelle produkter og symboler: Hvilken betydning har plakater, film, sange, vittigheder, madvarer og påklædning? Skal de ændres, hvis de er racistiske og kan forhindre diskrimination, eller skal traditioner bibeholdes?

- Social praksis: Hvordan skal vi opdrage vores børn, drive offentlige institutioner, få samfundet til at fungere og i det hele taget interagere med hinanden?
- Repræsentation: Hvem bestemmer, ses, høres og anerkendes i medierne, på film og tv, i pensum på uddannelsesinstitutioner og i magtfulde stillinger, og hvem gør ikke?

(Marker & Hendricks 2019:17)

Omkring disse identitetspolitiske akser og dimensioner dannes identitetspolitiske positioner. På hver sin side af akserne findes modstridende positioner med modstridende holdninger til dimensionerne. Dette understreger, at identitetspolitik viser sig på mange forskellige måder og med forskellige konsekvenser, og dimensionerne kan således give en forståelse for, hvad en given identitetspolitisk diskussion *egentligt* handler om, samt hvad kritikken *egentligt* retter sig imod. Dimensionerne kan samtidigt have betydning for, at uenighed bevæger sig i en polariserende retning, da det er spørgsmål, som de fleste forstår og kan tage stilling til, men som de fleste også a priori har en holdning til. Det er dog ikke det eneste, der kan have betydning for måden debatten tager form på. På baggrund af dimensionerne udpeger Marker & Hendricks forskellige elementer, som har betydning for, at aktuelle identitetspolitiske debatter bliver afsporede og polariserede:

- Debatterne har ofte en lav 'entry cost'. Emnerne er hurtige at tage stilling til, danne en mening om, og de kræver sjældent meget af deltagerens viden.
- Debatterne er både nærværende for dem, som har problemerne tæt inde på livet, men også for dem som oplever, at tilværelsen problematiseres uden grund. Debatterne kan udvikle sig til kampe, når dem, som oplever marginalisering og diskrimination, betvivles, og dem, som oplever tab af frihed, anklages. Sådan kan tiltag, der i og for sig er strukturelt frigørende, blive oplevet som individuelt begrænsende.
- Debatterne tager ofte udgangspunkt i, hvad der opfattes som forbud og en løftet pegefinger fremfor en opfordring. Dette kan medføre, at identitetspolitik opfattes som et sprog- og tankepoliti, som vil trække noget ned over hovedet på andre gennem forbud og censur.
- Debatterne, og den kritik som fremsættes, misforstås – når nogle siger, ”jeg synes x er problematisk”, vil andre tolke det som, ”x skal forbydes”. Det skaber et forringet debatklimate, fordi debatten opfattes som afsluttet, inden den overhovedet er startet.

- Debatternes outcome afhænger af, hvem vi vælger at diskutere med. Diskuterer vi med nogle, vi er enige med, vil vi blot blive radikalt mere enige; et ekkokammer dannes. Diskuterer vi med nogle, vi er uenige med, vil der være risiko for, at det negative syn på hinanden forstærkes; det medfører risiko for 'affektiv polarisering', hvor uenighed bliver til afsky overfor modstanderen.

(Marker & Hendricks 2019:120f, 172-178)

Sådan vil identitetspolitiske spørgsmål og debatter for nogle få eksistentiel karakter, når specifikke erfaringer og betydninger knyttes til spørgsmål, som efterfølgende trues, betvivles eller latterliggøres. Pointen, som Marker & Hendricks forsøger at tydeliggøre, er dermed, at oplever man hverken at blive set, hørt eller anerkendt på de spørgsmål, som dimensionerne dækker over men derimod truet eller krænket, vil der være stor sandsynlighed- samt risiko for, at debatten bliver afsporet og polariseret.

1.3 Stemmerne der præger den aktuelle debat

På baggrund af ovenstående er det tydeligt, at identitet i identitetspolitikens anden og aktuelle fase formuleres i en manikæisk 'os' versus 'dem' logik indenfor rammerne af en eksistentiel kamp. Fløjene mobiliserer sig omkring de samme spørgsmål som i den første fase relateret til køn, race og seksualitet, men det, påpeger Thorup, der synes at give den primære energi til de fleste, der deltager i den aktuelle identitetspolitiske debat, er idéen om og frygten for tab. Ifølge Thorup er den aktuelle debat præget af frygten for tabserfaring, enten i form af det man er udelukket fra, eller det man har, værdsætter og ikke vil miste (Thorup 2022:132f). Dog er den mest aktive og uforsonlige del af den aktuelle identitetspolitiske debat den, som fremsættes af højrefløjen. De stemmer, som fylder mest i debatten, er i høj grad dem, man kan betegne som offentlige intellektuelle; halv- eller helstuderende akademikere, som deltager i den offentlige samfundsdiskurs, og som adresserer, reagerer på- og, ikke mindst, kritiserer identitetspolitik og dets konsekvens for samfundet. Kendetegnende for de offentlige intellektuelle, som forholder sig til identitetspolitik, er deres polemiske tilgang og stærke kritiske røst, som får særligt meget taletid i mainstream-medier, hvor deres kritiske identitetspolitiske udtalelser sensationaliseres og gøres til clickbait for de forargelsesparate på alle fløje (Thorup 2022).

Thorup påpeger, hvordan særligt USA, yder indflydelse på den danske og aktuelle identitetspolitiske debat, hvor danske offentlige intellektuelle overtager samme logik, argumentation og i sidste ende samme kulturkritik, som amerikanske offentlige intellektuelle fremfører. Ifølge Thorup

skyldes det den enorme kulturelle magt USA udøver; vi massekonsumerer deres nyheder og underholdning, hvilket gør det forførende let at overføre idéer og forestillinger fra deres virkelighed til vores (Thorup 2022:190). Med Thorups forståelse af USA's indflydelse på den danske aktuelle identitetspolitiske debat, vil jeg præsentere danske bidrag fra offentlige intellektuelle kritikere af identitetspolitik. Hensigten er at skildre, hvorledes de forholder sig til identitetspolitik og heraf, hvordan de kommer til både at definere den offentlige diskussion samt styre den aktuelle identitetspolitiske debat i en retning præget af polarisering, splittelse og konflikt fremfor åbenhed, nysgerrighed og dialog.

1.3.3 Marianne Stidsen – *Køn og identitet: Et spadestik dybere* (2021)

Den danske litteraturhistoriker og debattør Marianne Stidsen er en af dem, der med sin bog *Køn og identitet: et spadestik dybere* (2021) taler sig direkte ind i den højreorienterede frygt for en totalitær samfundsorden, hvor det er de woke, der hersker. Hun er bange for det, hun kalder for 'aktivistiske fænomener' og 'brydninger', som dækker over bevægelser som MeToo, Black Lives Matter, identitetspolitik og regnbuesymboler. Hun føler, at der er noget: "[...] gennemtyrannisk og usundt totalitært over dem" (Stidsen 2021:9). Identity politics, wokeisme, social justice og equity er alle sammen ord for den nye identitetspolitiske og nymarxistiske dagsorden, som er kommet fra USA og tvinger frie vestlige samfund i knæ. I hendes eksempler på identitetspolitikens konsekvenser, kobler hun amerikanske begivenheder sammen med danske tilstande, når hun f.eks. nævner anklagerne om sexchikane og overgreb mod filmproducenten Harry Weinstein, som ifølge Stidsen har den betydning, at mænd skal gentænke deres køn "[...] hvis ikke ligefrem gå bort i ly af natten og dø" (Stidsen 2021:12). Samme kobling laver hun mellem Black Lives Matter bevægelsen i USA og det, hun oplever herhjemme som gentagne fyringer af hvide mænd, nedrivninger og statuer og nærmest rituelle cancel-culture begivenheder. Der er tale om en udvikling, som kan sammenlignes med store historiske kulturrevolutioner- og omvæltninger, hvis man spørger Stidsen. Mest optaget er hun af LGBT+ bevægelsen, som ifølge hende er den allermest magtfulde og taktisk gennemtænkte bevægelse i woke-hierarkiet. Det hun frygter, og som hun mener, at netop denne bevægelse kæmper for, er det køns- og identitetsløse samfund. Et samfund hvor man på en og samme tid skal statuere gruppeidentiteter og det næste øjeblik modsætningsvist skal afsværge sig- og opløse disse (Ibid.:12,10,23,13f). Netop denne frygt ser hun realiseret i det danske samfund, hvor alene truslen om at blive kaldt racist eller sexist får den ene leder og politiker efter den anden til at "[...] give efter for 'voldsmandens veto', som det hedder i forbindelse med den jihadistiske udgave af woke-bevægelsen [...]" (Stidsen

2021:21). Ifølge Stidsen har denne vanvittige idealistiske kulturrevolution sejret worldwide. Skylden giver hun socialkonstruktivismen og affektteorien, som har medført en sproglig revolution, som er i færd med at opløse det binære køn og alle faste og afgrænsede identiteter og kategorier (Ibid.:19f,78,23). Denne sproglige revolution og de sociale bevægelser er ifølge Stidsen skabt af aktivistiske universitetsforskere, som manipulerer umodne unge universitetsstuderende til at organisere sig som små hære og håndhæve den wokeistiske dagsorden på sociale medier, i NGO'er og etablerede medier, så indoktrineringen i den socialkonstruktivistiske diskurs sikres på tværs af samfundet (Ibid.:126,24).

1.3.4 Anna Libak - *Skyldig til det modsatte aldrig bliver bevist: Værdikampen i det 21. århundrede* (2020)

Den danske journalist Anna Libak er også en af dem, der bidrager til den danske identitetspolitiske debat med sin kritiske røst. I sin bog *Skyldig til det modsatte aldrig bliver bevist: Værdikampen i det 21. århundrede* (2020) søger Libak at skabe et samtalerum for uenigheden, selvom man kan argumentere for, at hun i højere grad giver stemme til de irriterede. Libak er stærkt kritisk overfor 'krænkelseskulturen', som hun anser venstrefløjen for at dyrke; en komplet ansvarsfralæggelse hvor intet er ens egen skyld, alt er samfundets skyld. Er man placeret højt i samfundet, så er man skyldig, og er man omvendt placeret lavt, så har man ret til compensation. Krænkelser er, som hun beskriver det, den 'svages ret' (Libak 2020:25, bagside). Libak starter ved ungdomsoprøret i 1968'erne og skriver, at det dengang var venstrefløjen, der gjorde oprør, og højrefløjen der moraliserede. I dag, mener hun, lever vi i en verden, hvor begge fløje udskammer i lige stor grad. De har begge overtaget krænkelsetænkningen i en grad, som gør, at de ligner hinanden – de er ikke bare krænkelsesparate, de er krænkelsesbaserede (Libak 2020). Venstrefløjen gør krav på en stadig bredere vifte af minoriteter med dertilhørende særrettigheder, hvor højrefløjen oplever at få undertrykt og blokeret sit ønske om et samfund præget af nationalt fællesskab og genkendelighed. Libak sørger tabet af universelle værdier, men hun virker mest af alt til at rette sin irritation mod den 'nyprogressive venstrefløj', som ifølge hende: "[...] rejste sig i det nye årtusinde og krævede aktiv fordømmelse og compensation for fortidens overgreb mod minoriteter" (Libak 2021:158). Venstrefløjen sørger for, at større dele af tilværelsen politiseres, og som Libak kritisk bemærker, betyder dette, at man hverken kan gå på museum eller spise en is længere uden at skulle forholde sig til andres seksualitet, køn og hudfarve. Samtidigt arbejder venstrefløjen ud fra en ideologi, som tilskriver samfundet det fulde ansvar for skabelsen af ulighed og sociale uretfærdigheder. Dette finder Libak trættende og advokerer for det

personlige ansvar (Ibid.:162,210-214). Følelserne har taget overhånd, og det er på bekostning af samfundsfællesskabet. Hun giver et råd: bliv til noget fremfor nogen. Fordi identitet er blevet et så uoverskueligt projekt i det moderne samfund, hvor så lidt er givet på forhånd, og hvor konkurrerende meninger findes overalt, begynder alle, men særligt de yngre generationer, at hunge efter anerkendelse. Men man får ikke per definition anerkendelse for at være nogen, men tværtimod for det gode man udretter. Derfor, mener Libak, bør særligt venstrefløjen stoppe med at beklage sig og pege fingre og i stedet stole på systemet og have tillid til andre. Hvis ikke det sker, vil den politiske slagmark blot blive større og demokratiet vil i sidste ende blive truet, hvis opfattelsen af, at vi ikke er lige for loven, breder sig (Ibid.:252-255,205f).

1.3.5 Henrik Dahl - *Den sociale konstruktion af uvirkeligheden: Forurettelse og antiliberalisme i det 21. århundrede* (2020)

Et sidste men også stærkt kritisk bidrag kommer fra den danske sociolog og politiker (LA) Henrik Dahl, som har skrevet bogen *Den sociale konstruktion af uvirkeligheden: forurettelse og antiliberalisme i det 21. århundrede* (2020). I denne forsøger han at skildre, hvordan identitetspolitik truer det frie samfund. På samme måde som Libak er han klar over, at identitetspolitik handler om at opnå anerkendelse, men han understreger samtidigt, at når *han* skriver identitetspolitik, så mener han 'den moderne anti-liberale identitetspolitik' (Dahl 2020:9f). Den består af 10 elementer: indskrænkelse af ytringsfriheden, krav om censur, systematisk indoktrinering, krav om kollektive rettigheder, udhuling af retssikkerheden, racisme, segregering, radikal sprogrensning, omskrivning af historien og legalisme (Ibid.:35f). Han anerkender, at mange af de problemer, som identitetspolitikken søger at løse, som fordomme og diskrimination, eksisterer og afkræver løsninger af os som mennesker og politikere. Alligevel mener han ikke, at identitetspolitikken vælger de rigtige løsninger. Han er bekymret for den identitetspolitiske løsning, som han kalder for en radikaliseret form for politisk korrekthed, hvor man mister blikket for historisk kontekst og i stedet udrenser og censurerer sproget (Ibid.:36,31). Problemet, mener Dahl, er den direkte kobling, der er blevet lavet mellem universitære og abstrakte humanistiske og samfundsvidenskabelige teorier og så den virkelige verden. Der er sket en opløsning af fysisk virkelighed gennem en radikaliseret form for social konstruktion; alting er flydende, og alle udsagn er lige meningsfulde. Det, der sikrer udsagnets succes, er magt. Sådan er universitetsteorier som socialkonstruktivisme: "[...] endt som de materialer, som identitetspolitikken har smedet sine våben af" (Dahl 2020:35). Afgørende er det samtidigt, at postmodernismen og dekonstruktivismen medfører en generel overfølsomhed overfor sproget og dets magt og på den måde har

legitimeret ad-hominem argumentet; det er mere afgørende, hvem der taler, end hvad der bliver sagt, og bedømmelsen af en påstands kvalitet kommer derfor til at hvile på, hvem afsenderen er (Ibid.:33,45ff). Dette har ifølge Dahl lagt den intellektuelle grundsten for nutidens kränkelseslogik, hvor afsenderens opfattelse af hvad der siges, ikke har nogen indflydelse på, hvordan modtageren bedømmer det sagte (Ibid.:49). Sådan forsøger han at tegne et billede af, at identitetspolitikens midler er både antiliberale og antidenskabelige. Fremfor at stå fast på det liberale samfunds grundlæggende universalistiske principper, afvises elementære historiske begivenheder og kendsgerninger, og krænkende ytringer censureres og forbydes i jagten på lighed, mindretalsbeskyttelse og særrettigheder. Dahl er, på samme måde som Stidsen og Libak, på vagt overfor den identitetspolitiske udvikling, da den også for ham repræsenterer en trussel overfor oplysningen, ytringsfriheden og demokratiet.

Sådan synes ovenstående kritiske bidrag fra danske offentlige intellektuelle at have det tilfælles, at de alle har en forestilling om, at det er identitetspolitik, der aktivt og intentionelt smadrer vores fælles historie og vores fælles virkelighed. At den fremtvinger dissynkronicitet, hvor der før var enighed, uro hvor der før var ro, og konflikt hvor der før var konsensus. For dem at se er de identitetspolitiske ikke kun interesserede i at inkludere, de vil ekskludere, de vil ikke bare have lighed, de kræver særbehandling, og de ønsker at ofre universalisme til fordel for sekterisk partikularisme. De er enige i identitetspolitikens konsekvenser, og de er enige om, hvem sydebukken er; akademiske miljøer og forskning som har realiseret, hvad der burde være forblevet abstrakte teorier. Sådan understreger disse bidrag, at den aktuelle identitetspolitiske debat fortsat indeholder konfliktualitet mellem dem, som mener, at kampen for anerkendelse er slut for alle, og dem som mener, at kampen mod krænkelse endnu er i gang for nogle.

2.0 Problemformulering

Igennem problemfeltet har jeg skildret identitetspolitik som et mangefacetteret fænomen, som både henviser til noget individuelt og kollektivt, til anerkendelse og krænkelse og til politik og levede erfaringer. Sådan afspejler min brug og forståelse af identitetspolitik en kombination af fænomenets første og anden fase. I den forbindelse har jeg forsøgt at skitsere, hvordan identitetspolitik gennem tiden er blevet både fejret og forbandet. Jeg har samtidigt forsøgt at tydeliggøre, hvordan det har udviklet sig fra at centrere sig om specifikke politiske gruppers interessekamp til at handle om krænkelseskultur og anerkendelsespolitik. Jeg har fremhævet, hvordan offentlige intellektuelle præger den øvrige identitetspolitiske debat og skaber et polariseret meningsmiljø, hvor deltagelse i debatten kræver, at man træffer et valg mellem det reaktionære og det woke. Dette har tilsammen ledt mig til følgende problemformulering:

Hvad betyder identitetspolitik for 'almindelige mennesker'? Hvordan forstår de, forholder sig til og debatterer de identitetspolitik?

I modsætning til de offentlige intellektuelle, som debatterer identitetspolitik på et relativt abstrakt niveau med fokus på ytringsfrihed, demokrati og ideologi, og som har deres egne politiske agendaer, ønsker jeg at belyse, hvordan debatten udfolder sig blandt 'almindelige mennesker'. Interessen for 'almindelige mennesker' udspringer af overvejelser omkring, hvorvidt de oplever at blive marginaliseret i en svær politisk debat, og derfor kan have svært ved at navigere i denne. Med denne problemformulering er jeg dermed interesseret i at *forstå*, hvad 'almindelige mennesker' forstår ved identitetspolitik i såkaldt dobbelthermeneutisk forstand. Jeg er samtidigt interesseret i at undersøge, om de mener, at det har en betydning for dem, og om det er noget, de engagerer sig i. For at begrebsafklare brugen af 'almindelige mennesker' ønsker jeg at understrege, at det udelukkende bruges med henblik på at tydeliggøre, at der *ikke* er tale om offentlige intellektuelle, akademikere, journalister eller debattører. Det refererer derimod til personer, som ikke har en specifik faglig tilknytning til- eller interesse i identitetspolitik. Min interesse er således at opnå forståelse for, hvordan 'almindelige mennesker' i deres 'almindelige hverdagsliv' forstår, forholder sig til og debatterer identitetspolitik, og dermed hvilken position de indtager i debatten. Problemformuleringen er formuleret ud fra en hermeneutisk forståelsesramme med et konstruktivistisk islæt, hvor ønsket er at opnå forståelse for, *hvad* der debatteres, samt *hvordan* der debatteres med blik for, at dette påvirkes af, med *hvem* man debatterer med.

3.0 Metodiske valg og refleksioner

3.1 Adaptiv forskningsstrategi

I henhold til overvejelser omkring hvordan en fyldestgørende besvarelse på undersøgelsens problemformulering bedst kan tilvejebringes, har jeg hentet metodologisk inspiration i den adaptive forskningsstrategi som oprindeligt er formuleret af professor i sociologi Derek Layder. Med en adaptiv forskningsstrategi, gøres der op med dualismetænkning, modsætninger og dikotomier. I stedet opfordrer strategien til at tænke metodologisk individualisme og kollektivismen i et gensidigt afhængigheds- og konstitueringsforhold, hvilket betyder, at der tages højde for, at samfundet både eksisterer inden i- og udenfor individet, samt at det objektive og subjektive gensidigt påvirker hinanden og sameksisterer i tid og rum (Jacobsen 2007:251). På den måde sammenkobler den adaptive tilgang aktørernes meningsskabelse, aktiviteter og intentioner med kultur, praksisser og sociale relationer. Den adaptive teori giver således mulighed for at belyse, hvordan forståelse for, holdning(er) til og måde at debattere identitetspolitik påvirkes af såvel individuelle menings- og forståelseshorisonter såvel som sociale og kulturelle omstændigheder (Ibid.:262). Denne sammenkobling muliggøres gennem specialets teoretiske forståelsesramme, som giver blik for mikrosociale dynamikker såvel som samfundsnormative dimensioner i den aktuelle identitetspolitiske debat jf. kapitel 4.

Udover at bygge bro mellem aktør- og strukturtænkning samt subjektivismen og objektivismen forsøger den adaptive forskningsstrategi at ophæve den traditionelle 'kløft' mellem induktion og deduktion. Ifølge Layder afspejler sondringen mellem induktion og deduktion en kunstig adskillelse mellem to komplementære former for vidensudvikling (Ibid.:252). Den adaptive teori placerer sig dermed i midten af det kvalitative kontinuum, hvor deduktiv teoristyring befinder sig i den ene ende, og induktiv empiristyring befinder sig i den anden og lægger op til, at teori og empiri i højere grad indgår i en vedvarende vekselvirkende proces med hinanden (Ibid.:254f). I dette speciale har den teoretiske forståelsesramme udgjort undersøgelsens indledende fokus og er på den måde vejledende for undersøgelsen samtidigt med, at den eksisterer parallelt med indsamlingen og analyseringen af empirien, hvor den løbende vil blive revideret og modificeret (Ibid.:261f). Det adaptive element i forskningsstrategien kommer til udtryk ved at lade teorien adaptere til virkeligheden og lade virkeligheden adaptere til teorien. Med inspiration fra Layder sigter jeg mod teoretisering forstået som en proces, hvor anvendelsen af eksisterende teori i samspil med data giver mulighed for at analysere og dernæst sætte spørgsmålstejn ved teoretiske begreber og koncepter. Sådan vil analysen give mulighed for at udvikle nye teoretiske indsigter, ideer og informerede koncepter og forståelser

(Layder 1998:100). I den forbindelse er det nærliggende at introducere, hvorledes jeg arbejder med Layders 'orienterende begreber'.

3.1.1 Orienterende begreber

Når man har et ønske om at teoretisere, er det en fordel på forhånd at være vejledt af visse teoretiske overvejelser. Disse overvejelser kalder Layder for orienterende begreber. Orienterende begreber skal forstås som 'baggrundsbegreber', som overtages fra eksisterende analyser, teori og forskning med henblik på at give ens undersøgelse retning. Disse teoretiske og empiriske begreber kan samtidigt blive retningsanvisende for tematiseringen og fokuseringen i empiriindsamlingen samt være vejledende og strukturerende for det videre analytiske arbejde, og de skal derfor ikke blot være dekorative men besidde en vis udsigelses- og forklaringskraft overfor det fænomen, som studeres (Layder 1998:101; Jacobsen 2007:266f). De orienterende begreber kan organisere og forme en mængde data men er samtidigt også formbare i mødet med denne data. Dette fører tilbage til den adaptive forskningsstrategis åbenhed overfor løbende revidering og modificering af teoretiske koncepter og forståelser. Orienterende begreber fungerer på den måde som en linse, hvorigennem man ser empirien med henblik på at skabe mere sammenhængende og systematiske teoretiske forståelser og forklaringer via begrebsudbygning- og opbygning (Layder 1998:101ff; Jacobsen 2007:267).

I dette speciale er de orienterende begreber udvalgt med henblik på at bruge forudgående viden aktivt i en syntese med teoretiske begreber. De orienterende begreber stammer fra problemfeltet samt den teoretiske forståelsesramme (jf. kapitel 4) og har, udover at rammesætte specialet, bidraget til metodevalg såvel som fokusering, tematisering og udformning af fokusgruppeguiden, som vil blive præsenteret i afsnit 3.2.2. I stil med den adaptive forskningsstrategis privilegering af løbende revidering og modificering af teoretiske koncepter og forståelser vil jeg forholde mig åbent og ydmygt overfor forholdet og samspillet mellem teori og empiri. De orienterende begreber kan derfor løbende, som teorien og empirien vekselvirker, blive udsat for nuancering og udbygning. De udvalgte begrebspaar skal anses for at være kernebegreber, som har rammesat specialet indenfor en sociokulturel, kontekstuel og interaktionistisk tilgang:

- *Anerkendelse og krænkelse*
- *Inklusion og eksklusion (tabserfaring)*

Hvor førstnævnte begrebspar er informeret af- og udvalgt på baggrund af specialets teoretiske forståelsesramme, er det andet begrebspar opstået med læsningen af den eksisterende litteratur på området, specifikt Mikkel Thorups analyse (jf. kapitel 1), og har samtidigt vist sig at gøre sig gældende under empiriindsamlingsforløbet. Begrebsparrene er derfor samlet set udvalgt på baggrund af deres evne til at belyse identitetspolitik, dets sammenhæng og konflikter på et strukturelt såvel som individuelt niveau.

3.2 Fokusgruppeinterview

I dette speciale undersøger jeg den aktuelle identitetspolitiske debat som et højaktuelt og komplekst samfundsfænomen. Dette har medført, at jeg, med udgangspunkt i problemformuleringen, har valgt at anvende fokusgruppeinterviewet som metode, da jeg anser det for at give mig de bedste vilkår for at kunne indfange, hvordan 'almindelige mennesker' forstår og forholder sig til identitetspolitik og samtidigt, hvordan de debatterer dette (Halkier 2015:137). Med fokusgruppeinterviewet får jeg mulighed for at skildre de normative forhandlinger og positioneringer, som finder sted, når identitetspolitik debatteres. Samtidigt kan jeg producere viden om deltagernes fortolkninger, interaktioner og normer samt opnå indblik i kompleksiteterne i deres betydningsdannelser, meningskonstruktioner og de sociale praksisser de tager afsæt i, men som de også, med deres interaktion, former og skaber sammen (Ibid.:138f). På den måde komplimenterer fokusgruppeinterviewet min todelte epistemologiske interesse, som både er socialkonstruktivistisk og hermeneutisk, da det tilgodeser interaktion og social praksis såvel som forståelse og fortolkning. På trods af at min ontologi er socialkonstruktivistisk, og jeg derfor anser identitetspolitik for at være et socialt og kulturelt konstrueret fænomen, kommer min todelte epistemologi til udtryk i måden, jeg tilgår empirien på; jeg anser samtalerne i fokusgruppen for at være socialt performative og meningsskabende. Jeg vil således have øje for, hvordan deltagerne forstår, fortolker og meningskonstituerer den aktuelle identitetspolitiske debat i en social kontekst (Ibid.:138). Dog skal det understreges, at jeg, med min socialkonstruktivistiske epistemologi, hverken har til sigte at dekonstruere identitetspolitik som socialt fænomen eller ønsker at fokusere på deltagernes diskursive italesættelser af identitetspolitik. Jeg er derimod interesseret i den individuelle såvel som kollektive meningstilskrivelse og dermed skabelsen af den aktuelle identitetspolitiske debat som social praksis (Rasborg 2013:406; Højberg 2013:289f).

I valget af fokusgruppeinterviewet er overvejelser omkring min tilgang til analytisk erkendelse og vidensproduktion opstået; hvordan skal mit design se ud? Sådan begyndte jeg at overveje følgende

praktiske metodiske valg: hvem skal interviewes, hvor mange grupper skal gennemføres, hvor skal det foregå og hvad skal de spørges om? (Halkier 2008:21f). I den forbindelse har jeg ladet mig inspirere af den formålsbestemte udvælgelsesstrategi, hvor jeg har udvalgt cases på baggrund af deres evne til at sikre analytisk variation og bredde. Denne strategi er samtidigt informeret af mit ønske om maksimum variation, hvor fælles mønstre på tværs af stor deltagervariation er af stor interesse for mig, da jeg antager, at stor deltagervariation afspejler den sociale virkelighed, som karakteriserer den aktuelle identitetspolitiske debat. Logikken bag denne udvælgelsesstrategi har derfor været at skærpe den eksterne gyldighed samt den analytiske generaliserbarhed (Ibid.:110ff). Derfor har jeg konkret besluttet at foretage to fokusgrupper: én i København og én i Aalborg. Valget om at udføre fokusgrupperne i København og Aalborg, fremfor f.eks. Aarhus, har både været pragmatisk, da det var der, jeg havde adgang til lokaler, men det har samtidigt også været med blik for at sikre en vis deltagervariation samt at undgå at foretage en undersøgelse, som ville begrænse sig til et hovedstadsfænomen. Sådan vil eventuelle forskelle mellem København og Aalborg, som fremhæves analytisk, repræsentere situationseffekter af fokusgruppernes interaktion fremfor generelle repræsentationer af regionale forskelle. De væsentligste elementer i mit design har derfor været at sikre, at konteksten ikke udelukkende begrænsede sig til et hovedstadsfænomen, samt at de, som skulle deltage i fokusgrupperne, var udvalgt analytisk selektivt; det vigtigste element i forhold til problemformuleringen – at have en holdning til identitetspolitik – skulle være repræsenteret i udvalget (Ibid.:26f).

3.2.1 Tilgang til fokusgruppeinterviewet

Konkret har jeg valgt at benytte mig af den relativt løst strukturerede interviewform, hvor man starter bredt og åbent og slutter med en strammere styring. Det har jeg gjort for at give plads til deltagerens perspektiv, synspunkter og interaktion og for samtidigt at sikre, at jeg kommer omkring de tematikker, som jeg ønsker at få belyst (Halkier 2015:142). Fokusgrupperne i København og Aalborg udføres med udgangspunkt i den samme guide med henblik på, som nævnt ovenfor, at kunne identificere fælles mønstre på tværs af grupperne. Ved at give plads til at deltagerne tager diskussionen i den retning, som føles naturlig for dem, tilgodeser metoden det eksplorative element, som undersøgelsen indeholder. Den løst strukturerede form tilgodeser på den måde min epistemologi, da den først og fremmest tillader, at jeg har nogle vejledende spørgsmål med, som er formuleret med udgangspunkt i min forforståelse og de orienterende begreber. Dernæst tillader den, at jeg forholder mig åbent, eksplorativt og opsøgende overfor de anderledes eller overraskende udtalelser og forståelser, som deltagerne kan bringe i spil under samtalen. På den måde afspejler min tilgang til fokusgruppe-

interviewet en mellem-moderator involvering, som går i tråd med min adaptive forskningsstrategi, hvor jeg ønsker at lade teorien adaptere til virkeligheden og samtidigt lade virkeligheden adaptere til teorien (Halkier 2008:57).

3.2.2 Opbygning af fokusgruppeguide

Fokusgruppeguiden består indledningsvist af en grundig introduktion, hvor fokusgruppedeltagerne bliver informeret omkring rammerne for interviewet. Her bliver deltagerne blandt andet præsenteret for formålet med- og varigheden af interviewet, samt hvad samtalen vil komme til at handle om. I forbindelse med introduktionen får de udleveret en samtykkeerklæring, så de formelle krav i forhold til deltagernes anonymitet og rettigheder er på plads (Bilag 4). Den grundige men også relativt åbne introduktion har til formål at give deltagerne en forståelse for, hvad de skal snakke om uden at sætte for faste rammer for gruppesamtalen. Den har samtidigt til formål at forberede dem på, at de løbende vil blive præsenteret for nogle øvelser i form af billeder, som afspejler aktuelle identitetspolitiske debatter, som de skal forholde sig til og diskutere (Bilag 3). Guiden består dernæst af en præsentationsrunde, som har til formål at få gang i snakken og bløde deltagerne op overfor hinanden. Efterfølgende bliver deltagerne spurgt, hvorfor de har valgt at deltage i fokusgruppen. Dette spørgsmål, forventer jeg, giver mig, som moderator, samt de andre deltagere en forståelse for, hvorfor de har interesse for fokusgruppens emne, samt hvor de placerer sig holdningsmæssigt. Efter præsentationsrunden kommer nogle centrale og indledende spørgsmål, som har til formål at gøre mig klogere på deltagernes overordnede kendskab til- og forståelse for identitetspolitik.

Efter de indledende spørgsmål præsenteres deltagerne for fire forskellige offentlige identitetspolitiske debatter. Disse debatter er udvalgt og rammesat efter Marker & Hendricks' dimensioner (jf. afsnit 1.2). Konkret har jeg udvalgt debatterne ud fra den offentlige bevågenhed samt diskussion og debat, som de har været genstand for, med en forhåbning om at dette ville maksimere chancerne for, at deltagerne havde kendskab til disse og derfor muligvis også havde taget stilling. Debatterne omhandler:

- Pippi Langstrømpes fars navneændring, 2015 – sproglig dimension
- Pyrus-julekalenderen og blackfacing, 2022 – kulturelle produkter og symboler
- Filmen 'En helt almindelig familie', 2020 – repræsentation
- Kønsneutrale toiletter i det offentlige rum, 2020 – social praksis

I henhold til dimensionernes oprindelige rækkefølge har jeg byttet rundt, så social praksis kommer til sidst, fordi jeg vurderede, at det ville give et mere naturligt flow i samtalen. Udover disse debatter har jeg noteret alternative debatter i guiden, som kan tages op til drøftelse, hvis der skulle være tid og rum til det, eller hvis samtalen skal suppleres indholdsmæssigt (Bilag 2). Disse debatter er også udvalgt med udgangspunkt i Marker & Hendricks' dimensioner og omhandler:

- Navneændring på is og kage, 2020 og 2022 – sproglig dimension
- Udklædningsforbud på KU, 2018 – kulturelle produkter og symboler
- Aflysning af Othello-balletten, 2022 – repræsentation
- Forslag om at sænke alderen for juridisk kønsskifte, 2020 – social praksis

De fire dimensioner er således blevet konkretiseret til fire forskellige debatter, som refererer til de orienterende begrebspår. Formålet med disse debatter er at facilitere samtale og diskussion om identitetspolitiske spørgsmål – diskussion som kan tage udgangspunkt i den enkelte debat, men som også kan brede sig ud til andre identitetspolitiske temaer. Hensigten er at indfange, hvordan deltagerne, med udgangspunkt i disse debatter, forstår, fortolker og tilskriver den aktuelle identitetspolitiske debat mening. Inden fokusgruppen afsluttes kommer en afrunding, hvor deltagerne har mulighed for at tilføje noget eller stille spørgsmål. Derudover får deltagerne, både inden og efter fokusgruppen, udleveret det, som jeg har kaldt for et 'identitetspolitisk spektrum' (Bilag 5). Her skal de forholde sig til, hvor de placerer sig holdningsmæssigt. Denne øvelse har jeg konstrueret med henblik på at undersøge, om fokusgruppen har ydet indflydelse på deres synspunkter og holdninger. Øvelsen er på den måde en 'test' af, jævnfør Marker & Hendricks' pointe vedrørende ekkokammeret versus affektiv polarisering (afsnit 1.2), om det har en effekt, at man sætter sig ned og taler om identitetspolitik i et rum, hvor rammerne er sat til det.

3.2.3 Efterrefleksion

Under fokusgruppeinterviewene blev det tydeligt, at deltagerne havde svært ved at forstå rammesætningen for samtalen. De var i tvivl om, hvad jeg mente, når jeg sagde identitetspolitik, og spurgte om de skulle tale om følelser, politik eller noget helt tredje. Med mit ønske om at forholde mig eksplorativt svarede jeg blot deltagerne, at de skulle tale om lige præcis dét, der faldt dem ind. Jeg oplevede, at det havde en god effekt, da det gav dem mulighed for at fortælle og diskutere frit, men retrospektivt kan man diskutere hvorvidt min rammesætning af identitetspolitik som samtaleemne har været for

'fluffy' og ukonkret til at kvalificere gruppernes diskussioner. På trods af at jeg egentligt oplevede, at diskussionerne var både livlige og indholdsrige, kan man stille spørgsmålstejn ved, om jeg har struktureret fokusgrupperne for løst, da de, i hver sin gruppe, endte med at diskutere løst og fast i over en time, før jeg fik introduceret dem for de medbragte eksempler på debatter. Selvom det gav deltagerne mulighed for at tale sig varme, har det gjort interviewene både svære at sammenligne men også behandle analytisk, da empirien stikker i mange forskellige retninger, som et resultat af deltageres flyvske samtaler. Dog fik jeg, på denne måde, et billede af, hvad de 'top of mind' forbinder identitetspolitik med: køn. Da jeg spurgte ind til, hvorfor de kom til at tænke på køn, svarede de, at det skyldes den plads, emnet har i den offentlige debat samt på den politiske scene.

Under interviewene oplevede jeg, at de medbragte eksempler på offentlige debatter havde en god effekt, da de fik forankret samtalen om noget konkret. Alligevel blev det dog tydeligt, at deltagerne var relativt upåvirkede af disse, hvilket medførte, at jeg undervejs i diskussionerne valgte at inddrage de supplerende eksempler. De havde hørt om de fleste undtagen filmen 'En helt almindelig familie', men de gav udtryk for, at de synes, at mange af eksemplerne var banale og ubetydelige. Dog kom det, som samtalerne tog form, til udtryk, at deltagerne alligevel havde nogle holdninger til de spørgsmål, som de forskellige eksempler centrerer sig om. Særligt race og etnicitet var emner, som deltagerne kom med mange divergerende holdninger til. I den forbindelse kom det bag på mig, hvor lidt deltagerne havde at sige om køn, da jeg introducerede dem for debatten om kønsneutrale toiletter og forslaget om at sænke alderen for juridisk kønsskifte. Fordi deltagerne i den indledende del af fokusgrupperne havde talt meget om køn, i form af pronomener og kønsidentiteter, var jeg sikker på, at disse eksempler ville bringe spændende diskussioner på banen. På bagkant kan man dog diskutere, hvorvidt undertematiseringen af køn skyldes, at disse eksempler både forekom dem irrelevante (med kønsneutrale toiletter) og samtidigt ekstreme (med juridisk kønsskifte). Man kan argumentere for, at det i højere grad ville have tilført noget til samtalen, hvis jeg havde medbragt en debat om pronomener og kønsidentiteter, da det var det, deltagerne gav udtryk for, at de konstant bliver eksponeret for og støder på i medierne såvel som i det politiske og offentlige billede.

En anden refleksion, som opstod under fokusgrupperne, var, hvorvidt det identitetspolitiske spektrum var en meningsfuld øvelse at inddrage. Da deltagerne tilmeldte sig fokusgrupperne, fremsendte de deres selvfrejhævede holdning til identitetspolitik på mail (jf. tabel 1 og 2), hvilket øjensynligt rummede mange divergerende holdninger og positioner. Da jeg så, ved fokusgruppens start, udleverede det første identitetspolitiske spektrum, placerede alle deltagere sig i midten af centrum og venstre, uden undtagelse. Sådan markerede alle deltagere ved fokusgruppens start, at de er

relativt åbne overfor identitetspolitik – de forstår vigtigheden af debatterne men er samtidigt neutrale. Denne uoverensstemmelse mellem deres selvfremlæggelse af position og den position, som de indtog ved fokusgruppens start, kan dermed siges at tydeliggøre en metodeeffekt på et emne, som er meget politisk; deltagerne har en bestemt forståelse af, hvad den 'rigtige' position til emnet er. Da de skulle revurdere deres standpunkt efter fokusgruppernes afslutning, var der blot én ud af 12 deltagere, som mente at have ændret holdning til den mere venstreorienterede side. De andre deltagere fortalte, at de blot var blevet bekræftet i deres holdninger. Årsagen til dette kan skyldes min åbne rekruttering; deltagervariationen endte ud med at være relativt lille, og grupperne blev derfor holdningsmæssigt forholdsvist homogene. På trods af at deltagerne mente at stå fast på det udgangspunkt, som de var gået ind til fokusgrupperne med, oplevede jeg i højere grad, at deltagerne bevægede sig frem og tilbage på det identitetspolitiske spektrum under selve samtalerne. Konkret oplevede jeg, at der konstant foregik meningsforhandlinger, hvor deltagerne i fællesskab forsøgte at sætte nye standarder, regler og normer for, hvad der, i et givent identitetspolitisk spørgsmål, er 'okay' og 'ikke-okay'. Her kan man diskutere, hvorvidt det handler om social desirability, hvor deltagerne, i den sociale situation som fokusgruppeinterviewet er, gerne vil passe ind og derfor påvirkes af gruppe-effekter og konformitet (Halkier 2008:14). Omvendt kan det også hænge sammen med, at deltagerne har stærke holdninger til en bestemt identitetspolitisk dimension, men ikke har det til en anden dimension. Som en test af Marker & Hendricks pointe om ekkokammeret vs. affektiv polarisering oplevede jeg det hverken sådan, at diskussionen blev til et ekkokammer eller fremprovokerede affektiv polarisering. Alligevel oplevede jeg dog, at der indenfor den enkelte gruppe opstod konformitet, hvor de internt talte om sig selv som de 'rigtige' og pegede på 'de andre' som de forkerte. På den måde blev der, jævnfør Marker & Hendricks, skabt en eller anden form for polariserende diskurs, som understreger, at den identitetspolitiske debat hurtigt kan blive til et 'os' versus 'dem'. Jeg oplevede derfor øvelsen som meningsfuld, da den gav mig forståelse for den del af min problemformulering, som betoner, at måder at forstå, forholde sig til og debattere identitetspolitik kan afhænge af, med *hvem* man debatterer.

3.3 Empiriindsamling

3.3.1 Rekruttering

I tråd med min åbne problemformulering samt mit ønske om stor deltagervariation etablerede jeg en relativt eksplorativ rekrutteringsstrategi. Mit eneste kriterie var, at deltagerne skulle have en holdning til identitetspolitik – uanset hvad den holdning var. Sådan forestillede jeg mig, at en åben

rekrutteringsstrategi ville medføre, at jeg ville indfange forskellige holdninger til identitetspolitik. I den forbindelse havde jeg nogle fordomme og forventninger til, at jeg ville få flere tilmeldinger fra unge mennesker i København, som var positivt stemt overfor identitetspolitik, hvorimod jeg forventede, at jeg i Aalborg ville få flere tilmeldinger fra ældre, som i højere grad ville have traditionelle og konservative holdninger til emnet. Dog havde jeg generelt en frygt for, at jeg ville komme til at tiltrække de mest 'ekstreme' holdninger, som derfor blot ville komme til at afspejle kommentarsporerne på sociale medier, fremfor maksimum variation.

Med denne rekrutteringsstrategi gik jeg i gang med at rekruttere informanter og udsendte således et rekrutteringsopslag på Facebook, LinkedIn og Instagram (Bilag 1). Dette resulterede i, at jeg fik henvendelser fra nær og fjern, og som et led i at sikre mig stor deltagervariation fik jeg hver enkelt deltager til at svare på, hvordan de ville beskrive deres holdning til identitetspolitik (jf. tabel 1 og 2). Det resulterede i mange gode og divergerende beskrivelser af holdninger, og jeg var derfor optimistisk overfor fokusgruppesammensætningerne, da jeg var overbevist om, at jeg havde sikret mig den variation, som jeg gik efter. Dog var tilmeldingerne få, hvilket betød, at jeg ikke fik mulighed for at sammensætte fokusgrupperne, da jeg akkurat fik det antal deltagere, som jeg skulle bruge i hver by. Det kom til at betyde, at fokusgrupperne blev relativt homogene, på trods af at deltagerne på tværs var relativt heterogene holdningsmæssigt. Dem, som tilmeldte sig i København, var således mere kritiske og skeptiske overfor identitetspolitik end dem, som meldte sig i Aalborg - til stor overraskelse qua mine forhåndsforståelser og fordomme i forhold til betydningen af geografisk placering og holdning til identitetspolitik. Samtidigt blev det tydeligt, at størstedelen af deltagerne har færdiggjort eller er ved at færdiggøre en længere videregående uddannelse (herefter LVU) og derfor, mere eller mindre, repræsenterer den samme sociale gruppe. Derudover medførte den åbne rekrutteringsstrategi, at jeg primært fik rekrutteret etniske danskere – to deltagere havde anden etnisk baggrund fra Asien og Færøerne. Større variation i forhold til etnicitet og social gruppe havde været ønskelig, da det kan antages at have en betydning for forståelsen af emnet samt måden man forholder sig til og debatterer det på. På den måde blev jeg bevidst om, at der er styrker og svagheder ved en åben rekrutteringsstrategi. Min rekrutteringsstrategi har altså hverken været stringent eller systematisk, hvilket har ført til en relativt tilfældig sammensætning af deltagere. Alligevel giver gruppernes interne homogenitet et komparativt analysegrundlag på tværs. Under rekrutteringen blev jeg bekræftet i, at jeg havde fået tilmeldinger fra 'almindelige mennesker', som synes, at identitetspolitik er svært at forholde sig til i deres 'almindelige hverdagsliv'. Man kan argumentere for, at dette er med til at styrke undersøgelsens

gyldighed, da jeg på den måde har formået at indfange de deltagere, som problemformuleringen henvender sig til.

Jeg endte med at gennemføre to fokusgrupper med i alt 12 deltagere – syv mænd og fem kvinder, hvoraf syv deltagere er mellem 24-32 år, og fem deltagere er mellem 45-61 år. På trods af at den samlede gruppe var relativt homogen i forhold til alder og køn, kom fokusgruppen i København til at bestå af fire mænd og to kvinder men med en god aldersvariation. Gruppen i Aalborg derimod kom til at bestå af tre mænd og tre kvinder men med en skævvridning på alder, da fire ud af seks var i den yngre kategori. For at skabe overblik over deltagerne har jeg i følgende underafsnit opsat en tabel, som viser deltagerens køn, alder, by og social klasse samt selvbeskrevne holdning til identitetspolitik. Deres navne er anonymiserede.

3.3.2 Præsentation af fokusgruppedeltagere

Tabel 1: Deltageroverblik over fokusgruppe, København

Navn	Køn	Alder	By	Social gruppe	Selvfrejhævet holdning til identitetspolitik
Lotte	Kvinde	61 år	København (udenfor byen)	LVU	"Jeg finder, det er et spændende og vigtigt emne, men også svært at blive klog må, så jeg er meget nysgerrig. Jeg tænker, jeg er i midten, også pga. mangel på viden... Mine børn mener nok, jeg er til højre."
Jannie	Kvinde	53 år	København (udenfor byen)	Faglært	"Jeg forholder mig ret neutralt, og vurderer de enkelte situationer individuelt."
Lukas	Mand	54 år	København (udenfor byen)	Faglært	"Min holdning til identitetspolitik er nok, at jeg mener, der skal være plads til alle, men at "woke" generationen er noget forkælet og egoistisk."
Andreas	Mand	27 år	København (i byen)	LVU	"Jeg er generelt positiv stemt for at lære og prøve at forstå forskellige aspekter af identitet men kun i 'privatsfæren', da jeg er af den opfattelse, at det ikke bør diskuteres i det offentlige rum."
Jonas	Mand	26 år	København (i byen)	LVU	"Altså i forhold til en is eller en kage, er min holdning nok, at det ikke kan pisse mig af, hvis navnene ændres. Jeg har simpelthen ikke nok på spil. Hvis det rammer/støder nogle samfundsgrupper, gør det ikke mig noget, at vi tilpasser navnene. De diskussioner vil jeg nok kategorisere som ligegyldige. Så er der nogle dybere diskussioner om køn, race, etc., som er vigtige, og hvor jeg tit kan have svært ved at følge begge ekstremer (woke og gammeldags)."
Kristian	Mand	24 år	København (i byen)	Studerende (LVU)	"På et spektrum der går fra 1-10, hvor 1 er mest progressiv/venstreorienteret og 10 er mest traditionel/højreorienteret, vil jeg sige, jeg er en 3'er eller 4'er. Er generelt positivt stemt overfor identitetspolitik, men stadig med en skepsis overfor det jeg mener er meget radikalt."

Tabel 2: Deltageroverblik over fokusgruppe, Aalborg

Navn	Køn	Alder	By	Social gruppe	Selvfrejhævet holdning til identitetspolitik
Julie	Kvinde	47 år	Aalborg (i byen)	LVU	<i>Helt kort så kan min holdning opsummeres af to udtryk: "Live, and let live" og "Hvis du ikke tilhører gruppen det handler om, så ved du ikke hvordan de har det, og så er det en god idé at tie stille og lytte"</i>
Karoline	Kvinde	45 år	Aalborg (udenfor byen)	Førtidspensionist	<i>Jeg er nok imod forstået på den måde, at der er for mange, der krænktes på andres vegne. Så jeg er for, at man som person kan sige: det krænktes jeg over - men imod fordi man ikke generelt kan udtale sig så bredt, som at 'det er krænkende, det du siger'.</i>
Kasper	Mand	32 år	Aalborg (i byen)	LVU	<i>Jeg har en generel holdning til livet som er "jeg er åben for alle, der er åbne for alle." Hvis du ikke skader andre, må du gøre hvad du vil. Om du vil kalde en kagemand for en kageperson, så skal jeg nok prøve at gøre det samme, for ikke at såre dig. Det skal dog siges, at hvis debatten går ud over andre vigtigere sager i samfundet, rehabilitering eller lignende (hvor du faktisk skader personer ved at "ignorere" sagen og bruge tiden på at snakke om kønsidentiteter), så synes jeg ikke, at det er noget der skal prioriteres.</i>
Tim	Mand	30 år	Aalborg (i byen)	Studerende (LVU)	<i>Det er svært. For jeg er ikke generelt for eller imod, men der er nogle perspektiver, jeg ikke er synderligt fan af.</i>
Mads	Mand	26 år	Aalborg (i byen)	Studerende (LVU)	<i>Jeg er nok i midten af spektrummet, men trukket mest til venstre</i>
Naja	Kvinde	25 år	Aalborg (i byen)	Studerende (LVU)	<i>Jeg er nok relativt venstre – så relativt for identitetspolitik, tænker jeg.</i>

3.3.3 Fokusgruppens rammer og forløb

Fokusgrupperne blev udført på AAU i Aalborg Øst samt AAU CPH i Sydhavnen. Til disse agerede jeg moderator og fik samtidigt en medstuderende i hver by til at assistere mig. Dette valgte jeg, så jeg var sikker på ikke at overse eller overhøre noget, som ville være væsentligt for den senere analyse samt for at få hjælp til at sikre, at alle deltagerne deltog i diskussionerne og blev hørt. I realiteten endte mine medstuderende dog ikke med at have en aktiv rolle. Dog fornemmede jeg, at deres tilstedeværelse gjorde deltagerne godt tilpas, da de ofte søgte øjenkontakt eller validering af deres udtalelser hos mig eller min medstuderende, som derfor fungerede som en interaktionsbooster, når vi nikkede og opmuntrede dem til at fortælle videre. I min rolle som moderator fokuserede jeg på at være lyttende og samtidigt skabe et opmærksomt, åbent og fleksibelt rum for interaktion. Det gjorde jeg ved at få deltagerne i tale, allerede inden fokusgruppen gik i gang, så der var en behagelig og uformel stemning i rummet. Jeg var samtidigt meget opmærksom på at muliggøre interaktionen fremfor at kontrollere den. Derfor kunne deltagerne føre en samtale i lang tid, uden at jeg brød ind. Når jeg valgte at bryde ind, var det, hvis jeg kunne høre, at samtalen kørte i ring, og der ikke kom nye perspektiver på banen – i så fald stillede jeg dem et nyt spørgsmål eller supplerede diskussionen med

argumenter for og imod en debat, som de kunne tage stilling til og igen diskutere internt med hinanden.

I forhold til at foretage fokusgrupperne på universiteterne overvejede jeg, om det ville skabe en for unaturlig og 'videnskabelig' stemning og dermed gøre det svært for deltagerne at slappe af i situationen. Det var dog ikke det, jeg oplevede. Deltagerne virkede derimod til at finde sig godt tilpas. Jeg oplevede, at dette blandt andet skyldtes, at jeg havde forberedt snacks og drikkevarer, som var med til at gøre stemningen afslappet og uformel. Jeg oplevede også, at det havde en god effekt, at jeg sad lidt på afstand af gruppen. Det bevirkede, at diskussionen i gruppen blev mere autentisk og levende. På den måde indgik jeg kun i samtalen, når jeg stillede gruppen et spørgsmål eller gav dem billedmateriale, de skulle forholde sig til. I praksis viste det sig, at deltagerne var enormt engagerede og begejstrede, hvorfor interviewene endte med at gå over tid. Deltagerne var så opslugt af deres samtaler, at de næsten ikke var til at stoppe igen. Flere af dem fortalte mig efterfølgende, at det havde været spændende og rart at indgå i et rum, hvor rammerne var sat for, at man måtte ytre sine meninger og holdninger, uanset hvad de bestod af.

3.4 Kodnings- og analysestrategi

I forhold til at kode datamaterialet har jeg valgt at gøre dette i Word. Kodningsprocessen startede allerede under empiriindsamlingen, hvor jeg under fokusgrupperne skrev væsentlige begreber og tematikker ned, som deltagerne kredsede om i deres samtaler. Samtidigt har jeg efter hver fokusgruppe forsøgt at kondensere de indtryk, som fokusgrupperne gav, med henblik på at tydeliggøre indledende forskelle og ligheder i og mellem grupperne. Efter transskriberingen af fokusgrupperne har jeg gennemlæst disse for på ny at lede efter overordnede tematikker og mønstre i empirien. Efter denne overordnede meningskondensering begyndte jeg at kode mere systematisk med udgangspunkt i mine orienterende begrebspar. Ved at kode på denne måde bed jeg mærke i, når der var noget i empirien, som talte sig ind i de orienterende begrebspar, samt når empirien talte udover de orienterende begrebspar. Disse fund har gjort anledning til at begrebsopbygge og -udvide – et eksempel på en begrebsudvidelse er 'holdningsstigma', som er en udvidelse af Goffmans stigma-kategoriseringer. Sådan har jeg vekslet mellem en induktiv og deduktiv kodningsproces i forlængelse af min adaptive tilgang. Konkret har jeg kodet fokusgruppeinterviewene med farvekoder; tekststykker, som kobler sig til de orienterende begrebspar, er markeret med grøn, og tekststykker, som afspejler nye perspektiver, forståelser og begreber, er markeret med blå.

I henhold til min analysestrategi er det Marker & Hendricks' fire dimensioner (jf. afsnit 1.2) som har struktureret min analyse. Sådan vil analysen, med udgangspunkt i dimensionerne, afspejle hvordan deltagerne overordnet set forstår og forholder sig til identitetspolitik. Samtidigt vil jeg have fokus på interaktionen, hvilket vil afdække den del af problemformuleringen, som omhandler hvordan deltagerne debatterer identitetspolitik. Analysen ender på den måde med at give et indblik i, hvad identitetspolitik betyder for 'almindelige mennesker' i deres 'almindelige hverdagsliv'.

3.5 Forskerposition og fremstillingsform

Der skal ikke herske nogen tvivl om min interesse for dette område. Den interesse er i høj grad faglig, men jeg kan ikke sætte mig udover, at den også stammer fra personlige holdninger til og erfaringer med emnet. Jeg har fundet dette speciale vigtigt at skrive, men jeg har samtidigt også måtte erkende, at det har været vanskeligt at finde min egen position i det. Det har været vanskeligt, fordi jeg kender mit eget standpunkt og samtidigt har været opmærksom på, at dette ikke skulle påvirke mit møde med de 'almindelige mennesker'. Jeg finder det derfor vigtigt, at mine holdninger står klart, således at læsere af dette speciale ikke er i tvivl om, hvilken position, jeg indtager som vidensbidrager på dette felt. Dette har samtidigt været nødvendigt for, at jeg kunne sætte mine egne erfaringer og holdninger i parentes og dermed fastholde et analytisk og fortolkende perspektiv på feltet. Det har ydermere været nødvendigt for ikke at efterlade læseren med et fejlagtigt indtryk af min position, da jeg i mødet med dette felt bl.a. er blevet mødt med sprogbrug, som jeg finder ubehageligt, og som ikke falder mig naturligt at bruge hverken mundtligt eller skriftligt. Jeg har derfor valgt, at når det er mig, der 'taler' i analysen, så bruger jeg ikke begreber, som er racistiske, nedsættende eller på anden måde diskriminerende. Når jeg refererer til deltagerne brug af de begreber, vil disse være i citationstegn. Hvis jeg i nogle tilfælde ikke har kunnet undgå sprogbruget, vil disse fremgå som direkte citater. På den måde har det været et vanskeligt område at analysere samt nogle svære betegnelser at arbejde med. Ikke desto mindre har jeg haft et ønske om at være tro mod deltagerne forståelser og fortællinger.

4.0 Teoretisk forståelsesramme

I dette afsnit præsenteres og begrundes specialets teoretiske forståelsesramme. Den overordnede rammesætning udgøres af en teoretisk konceptualisering af forholdet mellem anerkendelse og krænkelse. I den forbindelse vil jeg præsentere teoretiske begreber og forståelser, som taler sig ind i denne overordnede rammesætning. Begreberne som præsenteres er: *anerkendelse* og *krænkelse*, *retfærdighed* og *stigma*. Gennemgangen af disse har til formål at fremhæve begrebernes evne til at belyse den aktuelle identitetspolitiske debat; hvad de aktuelle identitetspolitiske strømninger handler om, hvorfor de fylder så meget, som de gør, samt hvorfor debatten tager form, som den gør. Sådan har afsnittet samlet set til formål at give en forståelse for den aktuelle identitetspolitiske debat - dets form, konflikter og sammenhængskraft - på mikro- såvel som makroniveau.

4.1 Anerkendelse og krænkelse

En måde at forstå den aktuelle identitetspolitiske debat på er gennem et anerkendelses- og krænkelsesperspektiv, hvor mangel på anerkendelse samt oplevelsen af at blive krænkelse kan være udslagsgivende for, at man oplever et behov for at kæmpe for sin identitet. Én af dem, der formår at skildre værdien og betydningen af anerkendelse som en menneskelig drivkraft, er den tyske professor og filosof Axel Honneth. Honneth er i sin tænkning dybt inspireret af filosofen Georg W. F. Hegel (1770-1831) og tankerne om, at individ og samfund udvikler sig i en gensidig afhængighed og vekselvirkning mellem mennesker. Ud fra denne forståelse har han formuleret en normativ samfundsteori, med rod i objektrelationsteori og socialpsykologi, som fokuserer på, hvordan der ikke blot skabes anerkendelsesrelationer mellem mennesker, men hvordan der *kæmpes* om anerkendelse (Honneth 2006).

Ifølge Honneth er anerkendelse vejen til, at vi som individer bliver integreret i samfundet. Kampene herom handler derfor om et behov for anerkendelse og intersubjektiv gensidighed, som, ifølge Honneth, udspringer af antropologiske bestemmelser af den menneskelige natur. Det er således en væsentlig pointe hos Honneth, at individet ikke kan udvikle en personlig identitet uden anerkendelse (Ibid.:10,8,65). Samtidigt arbejder Honneth ud fra den præmis, at mens historien og kulturen vil ændre de partikulære idealer for det gode liv, så vil de formelle betingelser forblive de samme (Ibid.:9). Dermed ikke sagt at Honneth er interesseret i at afdække, hvad det gode liv indebærer eller

indeholder; han er tværtimod interesseret i at undersøge betingelserne for individets selvrealisering, udfoldelsen af den personlige identitet samt muligheden for at opnå det gode liv. Sådan er Honneths interne kritik mod samfundets normative forhold blevet til en social teori, som sigter mod at forklare samfundets sammenhængskraft samt dets betingelser for konflikt (Ibid.:10). Sådan kan man allerede med denne overordnede konceptualisering, som Honneth fremsætter, argumentere for, at identitetspolitiske debatter i virkeligheden afspejler anerkendelsesforhandlinger, som har til formål at udvide de samfundsnormative rammer for, at det enkelte individ kan udfolde og realisere sin personlige identitet.

Honneth skelner mellem tre forskellige sfærer, indenfor hvilke anerkendelsen kan opnås. Disse udgøres af: *Privatsfæren* – som dækker over den anerkendelse individet kan opnå i sine primærrelationer; et gensidigt afhængighedsforhold af emotionel opmærksomhed, som udvikler vores fundamentale selvtillid. Denne emotionelle anerkendelse er afgørende for, at subjektet kan udtrykke sig selv, respektere sig selv samt indgå i fællesskaber og i samfundet generelt (Ibid.:66f,11). *Den retslige sfære* – som dækker over at blive anerkendt som et ligeværdigt medlem af samfundet med mulighed for at realisere sin autonomi gennem lovsikrede og universelle rettigheder. Denne anerkendelsesform er afgørende for oplevelsen af selvrespekt (Ibid.:79f,12). *Den solidariske sfære* – som dækker over at blive anerkendt som medlem af et solidarisk fællesskab. Sådan vil oplevelsen af en intersubjektiv værdihorisont medføre anerkendelse af individet for dets deltagelse samt dets unikke partikularitet og bidrag til fællesskabet. Denne anerkendelsesform er afgørende for individets selv-værdsættelse (Ibid.:172,12).

Sådan følges hver anerkendelsesforhold af et selvforhold - selvtillid, selvrespekt og selv-værdsættelse - som har betydning for individets forhold til sig selv (Ibid.:217). Hvis individet ikke anerkendes, risikerer det at miste det positive forhold til sig selv, og dets udfoldelsesmuligheder vil derfor blive begrænset betydeligt. Identitetspolitiske debatter kan på den måde ses i lyset af disse anerkendelsessfærer. Debatterne kan således være et forsøg på at 'råbe op' eller gøre modstand mod nægtet eller tilbageholdt anerkendelse indenfor de forskellige sfærer. På den måde kan sfærerne, i mødet med empirien, bruges som en måde at lokalisere, hvor kampen for anerkendelse i de identitetspolitiske debatter udspringer fra, samt hvad de har rod i.

Det er dog ikke kun mangel på eller tilbageholdt anerkendelse, som ville kunne svække personens selvforhold. Dette muliggøres ligeledes gennem de forskellige former for *krænkelse*, som hver anerkendelsessfære ledsages af (Ibid.:176,13). I forbindelse med privatsfæren kan individet udsættes for *kropslig krænkelse* som mishandling, voldtægt og tortur, som kan skade individets psyke,

fysiske integritet og dets grundlæggende selvtillid. I forbindelse med den retslige sfære vil individet derimod kunne opleve at blive krænket gennem *nægtelse af rettigheder*, hvilket vil skade individets selvrespekt, og dets sociale og moralske integritet vil blive truet. I forbindelse med den solidariske sfære kan individet krænkes gennem *nedværdigelse af livsformer*, hvilket kommer til udtryk som ydmygelse, negliger og stigmatisering af individet. Denne krænkelsesform indebærer, at individet ikke længere tilskrives positiv værdi eller anses for at bidrage til fællesskabet, hvilket kan skade individets selvværdsættelse (Ibid.:176-179,13). Krænkelse bliver på den måde udgangspunktet for at forstå motivet eller årsagen til, at identitetspolitiske anerkendelseskampe finder sted. Det kan således bruges til at afdække, hvorvidt identitetspolitiske debatter har rod i krænkelseserfaringer, samt hvad disse erfaringer indebærer. På den måde giver Honneth de nødvendige teoretisk informerede briller til at se udover identitetspolitiske debatter som et spørgsmål og en kamp om, hvad man må eller ikke må gøre, eller hvad man må eller ikke må sige. Med Honneths konceptualisering af anerkendelse og krænkelse får man derimod blik for, at identitetspolitiske debatter rummer erfaringer og oplevelser af uretfærdigheder og ubalance i forbindelse med social inklusion og eksklusion.

Netop denne oplevelse af forholdet mellem inklusion og eksklusion formår Honneth ligeledes at konceptualisere med begreberne *synlighed* og *usynlighed*, som kan sidestilles med forskellen mellem at anerkende og erkende. Sådan beskriver Honneth, hvordan de 'herskende', det vil sige samfundets majoritet, kan udtrykke deres sociale overlegenhed ved at foregive, at de ikke ser de 'andre', det vil sige samfundets minoritet (Honneth 2003:99,103ff). Dette begreb finder jeg derfor interessant at anvende som en teoretisk lup, med hvilken jeg kan 'se' på den aktuelle identitetspolitiske debat som et forhold mellem dem, som ikke længere vil finde sig i deres 'usynlighed' overfor dem, som kræver retten til at negligere andres eksistens. De privilegerede kan på den måde udøve social vold og krænkelse mod de andre, ved bevidst at 'se igennem' eller usynliggøre dem på en måde, som ydmyger og devaluerer dem og deres person. Disse sociale sagsforhold understreger anerkendelseskampenes og dermed den aktuelle identitetspolitiske debats legitimitet. I nogle tilfælde vil anerkendelseskampe, ifølge Honneth, medføre, at anerkendelse falder de steder, hvor det før har manglet, hvilket kan regulere samfundets normative praktikker for, hvem eller hvad der opnår anerkendelse. I andre tilfælde kan det, såfremt anerkendelsen fortsat tilbageholdes eller nægtes, resultere i modstands- og subkulturer, hvor alternative anerkendelsesrelationer etableres, som det kan ses i den identitetspolitiske debats polarisering mellem de reaktionære og de woke (Honneth 2006:16,210f).

Honneths formulering af forholdet mellem anerkendelse og krænkelse kan dermed siges at udstyre mig med begreber, som kan anvendes til at forklare deltagerens forståelse for, forhold til samt måde at debattere identitetspolitik på. Anerkendelses- og krænkelsesbegrebet bliver på den måde essentielle i mødet med empirien, hvor de kan bruges til at få greb om, hvordan deltagerne forholder sig til disse intersubjektive forhold; hvordan de både på egne eller andres vegne forsvarer, kæmper for eller anfægter identitetspolitiske spørgsmål. Begreberne kan på den måde bruges til at analysere, hvem deltagerne udadtil oplever, at anerkendelsen enten tjener eller er forholdt, samt hvem de anser for at være de krænkede eller de krænkende. De kan samtidigt bruges til at analysere, hvordan deltagerne indadtil i gruppeinteraktionen forhandler anerkendelse og krænkelse. På den måde kan forholdet mellem anerkendelse og krænkelse bruges som et værktøj til at lokalisere deltagerens position i den aktuelle identitetspolitiske debat og dermed, hvorvidt de udtrykker modstand eller opbakning hertil.

4.2 Retfærdighed

Med ovenstående afsnit bliver den aktuelle identitetspolitiske debat rammesat som grundlæggende kampe for anerkendelse og mod krænkelse. På den måde kan man, med Honneths perspektiv, anse identitetspolitiske kampe for at være et middel til at opnå et mere retfærdigt og balanceret samfund. Denne konceptualisering finder den amerikanske teoretiker Nancy Fraser dog mangelfuld og utilstrækkelig. I bogen *Redistribution or recognition? – a political-philosophical exchange* (2003) diskuterer Fraser anerkendelse i selskab med Honneth, hvor det tydeliggøres, at de er grundlæggende uenige, når det kommer til at definere, hvad der skaber et retfærdigt samfund. Hos Honneth skabes et retfærdigt og solidarisk samfund netop gennem anerkendelse, hvorimod det hos Fraser bygger på forholdet mellem omfordeling og anerkendelse (Fraser & Honneth 2003).

Fraser stiller på den måde en alternativ forståelse for den aktuelle identitetspolitiske debat til rådighed. Fremfor at rammesætte det i en anerkendelses- og krænkelsesforståelse giver hun blik for, at identitetspolitik udspringer af en overordnet oplevelse af uretfærdighed (Ibid.). Hun forholder sig i det hele taget kritisk overfor den 'identitetsbaserede anerkendelsespolitik', som hun mener bliver fremsat som den reelle løsning på samfundets uligheder, hvilket kommer til at underminere forholdet mellem anerkendelse og omfordeling (Fraser 2008a:58; Fraser 2008b:97f). Med anerkendelse og omfordeling forsøger hun at tydeliggøre, at der er en sammenhæng mellem kultur- og socialpolitik. Som hun formulerer det, handler det om at forstå, at økonomisk ulighed og 'kulturel ikke-respekt' blander sig med og forstærker hinanden (Fraser 2008a:59). Hun introducerer sit begreb *bivalente*

kollektiviteter, som dækker over grupper, som er anbragt i ufordelagtige positioner, hvor de både oplever socioøkonomiske og kulturelle uretfærdigheder (Ibid.:68). Problemet for disse grupper, som eksempelvis findes indenfor uretfærdighedsakserne køn og race, er, at de skal opnå retfærdighed indenfor en anerkendelsespolitik, som har tendens til at fremme gruppedifferentiering, samt en omfordelingspolitik som har tendens til at underminere den. Hvordan kan de hævde og benægte deres specificitet på samme tid? (Ibid.:68-72,64). Det kan de, mener Fraser, gennem *affirmative* og *transformative* midler.

Affirmative og transformative midler bygger bro mellem anerkendelse og fordeling, og det er disse midler, der skaber retfærdighed i samfundet. Affirmative midler fjerner ulige resultater uden at ændre de egentlige ulighedsskabende strukturer – som eksempel nævner Fraser, hvordan homoseksuel identitetspolitik kan bekæmpe homofobi og heterosexisme. Transformative midler ændrer eller fjerner derimod de strukturer, der skaber uligheden – her bruger Fraser queer-teori som eksempel på noget, som sigter efter at dekonstruere homo-/heterodikotomien (Ibid.:74). Sådan forsøger hun at tydeliggøre, at omfordelings-ankendelses-dilemmaet er reelt, men hun søger samtidigt også at opfordre til at tænke i bredere løsninger på uretfærdighed end blot anerkendelse.

Fraser tilbyder på den måde et alternativt blik på den aktuelle identitetspolitiske debat end blot spørgsmålet om forholdet mellem anerkendelse og krænkelse. Fremfor blot at konstatere at kampe finder sted, er Frasers hovedargument, at vi bør overveje, hvilke kampe der er nødvendige for at opnå et retfærdigt samfund, hvor alle har lige *deltagelsesmuligheder*. I mødet med empirien giver Frasers perspektiv på retfærdighed således mulighed for at analysere, hvorvidt deltagerne forstår identitetspolitiske spørgsmål og debatter som reelle og egentlige løsninger på sociale og kulturelle uretfærdigheder – eller om de, i stil med Fraser, anser den anerkendelsesbaserede identitetspolitik for at fjerne fokus fra reelle samfundsproblematikker, som kræver andre løsninger end intersubjektiv og gensidige anerkendelsesudvekslinger. På den måde tilbyder Fraser et kritisk og løsningsorienteret perspektiv på identitetspolitik og dets problemer og konflikter.

4.3 Stigma

Som en måde at udbygge Honneths krænkelsesperspektiv kan man introducere den canadisk-amerikanske sociolog Erving Goffmans begreb om stigma. Med stigma tilbyder Goffman nemlig et blik på identitet som noget, der skabes, opretholdes, undermineres, krænktes, ødelægges og genopbygges i en social kontekst (Goffman 2009:12f). Her vælger jeg dog udelukkende at fokusere på krænkelses-

aspektet i stigmabegrebet. Dette gør jeg, da jeg forventer, at det i mødet med empirien, kan skabe forståelse for, hvorfor deltagerne tager del i den aktuelle identitetspolitiske debat; fordi de har en, måske ubevidst, holdning til, hvem der skal eller ikke skal, samt hvilke handlinger, udtryk eller adfærd der bør eller ikke bør stigmatiseres.

I sit værk *Stigma* undersøger Goffman det sociale samspil, som finder sted mellem såkaldt 'normale' mennesker og de stigmatiserede, som adskiller sig fra majoriteten med deres fysiske, psykiske eller socialt miskrediterede træk. Han præsenterer en sociologisk forståelse af, hvordan stigma opstår mellem mennesker, hvordan den stigmatiserede håndterer dette i den sociale samhandling, samt hvilke konsekvenser det har for den stigmatiseredes identitet og dets selvopfattelse (Ibid.). Konkret beskriver han stigma som noget, der betegner en personlig skam og vanære (Ibid.:43). Stigma refererer på den måde til dybt miskrediterede, nedvurderede eller foragtede egenskaber, som tillægges personer på baggrund af en uoverensstemmelse mellem deres tilsyneladende identitet og deres faktiske identitet – det vil sige når et individ ikke formår at leve op til de forventninger, som det møder. Disse forventninger udspringer af måden, hvorpå individer kategoriserer og vurderer hinanden samt de stereotype forestillinger om adfærd, de knytter hertil, som gør os i stand til at have forhåndsforestillinger om andre mennesker samt krav til deres adfærd. Gennem opretholdelsen af en bestemt adfærd etableres en normalitet, som definerer, hvad der er passende og socialt accepteret, og som bliver målestokken for al anden adfærd. Stigma er således et kontekstuel og relationelt begreb, som henviser til de sociale processer, som på den ene eller anden måde marginaliserer individer eller grupper, som ikke lever op til normative forventninger til passende adfærd eller identitet (Ibid.:43f). Blot med denne beskrivelse ser jeg relevansen mellem stigma og den aktuelle identitetspolitiske debat, hvor de identitetspolitiske kan anses for at gøre modstand mod at blive defineret som de 'forkerte', som ikke lever op til normative forventninger til passende adfærd eller identitet. Identitetspolitik kan på den måde ses som et forsvar mod stigmatisering.

Goffman opstiller tre forskellige former for stigma: *kropslige vederstyggeligheder*, *karaktermæssige fejl* og *tribale stigmata*. De kropslige vederstyggeligheder betegner fysiske misdannelser, de karaktermæssige fejl relaterer sig til aparte eller normbrydende adfærd samt psykisk sygdom, og de tribale stigmata kan anses for at dække over eksempelvis etnicitet, køn, religion og andre synlige identifikationsmarkører, som skiller individet ud fra flertallet. Disse forskellige stigmaformer har det tilfælles, at de dækker over en egenskab som et individ besidder, som tiltrækker negativ opmærksomhed, og som får andre til at vende sig fra vedkommende, hvilket efterlader vedkommende

med en følelse af at være uønsket (Ibid.:46). Disse systematiseringer af stigma kan på den måde sætte ord på de processer, som finder sted i den aktuelle identitetspolitiske debat, hvor forhandlinger om, hvem eller hvad der skal stigmatiseres samt på hvilken baggrund, finder sted. På den måde kan man forestille sig, at stigmaformerne kan bruges til at sige noget om, hvordan deltagerne forholder sig til samfundsnormative forestillinger om passende adfærd og identitet. Stigma kan samtidigt, i lyset af Honneth, ses som en konkretisering af krænkelse. Med Honneth kan man argumentere for, at krænkelse dækker over en overordnet oplevelse af at føle mangel på anerkendelse for sin identitet. Med Goffmans stigmabegreb kan man derimod argumentere for, at man får blik for, på hvilken måde et individ kan opleve at føle sig krænket; på baggrund af sit udseende, sin adfærd eller sin identitetskarakteristika som sin etnicitet, køn, hudfarve og religion. I mødet med empirien vil jeg derfor bruge stigmabegrebet til at forstå, hvordan deltagerne skaber social inklusion eller eksklusion både internt i gruppen, samt når de forholder sig til den øvrige identitetspolitiske debat.

Stigmabegrebet kan på den måde anses for at give blik for samfundets identitetsnormer og dets rum for identitetsdannelse og individuel udfoldelse. Det understreger sammenhængen til identitetspolitik, hvor stigmatisering kan anses for at referere til de identitetspolitiske normforhandlinger om passende adfærd, udtryk og identitet. Stigma kan derfor både referere til de processer, som er til diskussion i de aktuelle identitetspolitiske debatter - hvorvidt man skal ændre sprog, udskifte kulturelle produkter og symboler, sløjfe noget som ikke repræsenterer samfundets mangfoldighed eller indrette samfundet på den ene eller anden måde – men samtidigt også måden hvorpå de identitetspolitiske modsætter sig stigma. Der kan muligvis være tale om, at identitetspolitiske kampe handler om at omvende et egentligt stigma til et anerkendelsesværdigt element ved deres identitet. På den måde anser jeg Goffmans stigmabegreb for at forklare flere niveauer ved identitetspolitik; frygten for at blive 'afsløret' eller stigmatiseret som den 'forkerte' og deraf begrundelsen for at føre identitetspolitisk kamp samt formålet med kampen som handler om at ændre på normative forestillinger om passende identitet og adfærd.

Med disse teoretiske forståelser handler identitetspolitik således om anerkendelse, krænkelse, retfærdighed, stigmatisering og altså social inklusion og eksklusion. Sådan har jeg valgt ovenstående rammesætning for dette speciale, da jeg anser begreberne for at kunne give blik for de sociale processer, som finder sted, når identitetspolitik debatteres. Ved at begreberne samtidigt er formuleret ud fra en intersubjektiv, interaktionistisk og sociokulturel forståelse, giver det mulighed for at anvende dem med det, som jeg vil betegne som et teoretisk dobbeltperspektiv. Med det menes, at de teoretiske

kernebegreber både kan anses for at være forklarende for debatten - og dermed *andres* krænkelses- og anerkendelseserfaringer – men samtidigt også kan være forklarende for de processer og forhandlinger, som finder sted blandt deltagerne, som kan referere til *egne* krænkelses- og anerkendelseserfaringer. På den måde understøtter denne teoretiske forståelsesramme undersøgelsens hermeneutiske og konstruktivistiske erkendelsesinteresse gennem dets evne til at belyse identitetspolitik som noget, der skabes og forhandles i en social kontekst på baggrund af intersubjektive oplevelser af- og forståelser for forholdet mellem anerkendelse og krænkelse. En kombination af disse teoretiske perspektiver kan således potentielt indfange de elementer, som påvirker, hvad identitetspolitik betyder for 'almindelige mennesker', samt hvordan de forstår, forholder sig til og debatterer identitetspolitik.

5.0 Analyse og diskussion

5.1 Analytisk rammesætning

I mødet med empirien er jeg blevet opmærksom på, at identitetspolitik er et emne som 'almindelige mennesker' i deres 'almindelige hverdagsliv' både tager del i men samtidigt også forsøger at tage afstand fra. Konkret oplevede jeg, at deltagerne mest af alt forholder sig til identitetspolitik i den forstand, at de ikke kan undgå at høre den larm, som de oplever, at den øvrige offentlige debat skaber. Den larm har to funktioner; den gør dem opmærksom på og bevidst om aktuelle identitetspolitiske spørgsmål og debatter, som får dem til at reflektere over deres position og synspunkter, men den kan også blive så voldsom, at deltagerne 'bakker ud' af debatten og minder sig selv om, at de med rette kan påtage sig neutralitet, da de ikke har 'a stake in the game' indenfor det pågældende identitetspolitiske emne. På den måde veksler deltagerne mellem at empatisere og bagatellisere de tematikker, som fylder i den aktuelle identitetspolitiske debat. Dette skyldes desuden, at deltagerne på en og samme tid ubevidst veksler mellem at forholde sig til deres *egne* erfaringer med krænkelse og anerkendelse og debatten, som handler om *andres* krænkelseserfaringer og anerkendelseskampe. Sådan er fænomenets kompleksitet trådt tydeligt frem gennem følgende empiriske fund:

- 1) Deltagerne opfatter sig selv, som nogle der står udenfor debatten. De mener, at man bør lytte til dem, som er potentielt krænket og kun skal ytre sig i debatten, hvis man er reelt krænket.
- 2) Deltager ytrer sig alligevel, fordi de, ofte ubevidst, har holdninger til de universelle eksistentielle spørgsmål, som debatterne dækker over, og som vedrører alle.
- 3) De synes debatten er svær at forholde sig til, og de er usikre på, hvordan de skal agere. Det resulterer i, at de foretager konstante norm- og konsensusforhandlinger, når de debatterer identitetspolitik.

I følgende afsnit vil jeg således, med udgangspunkt i Marker & Hendricks' (herefter M&H) fire dimensioner (jf. afsnit 1.2) samt ovenstående empiriske fund, analysere deltageres forståelser for, forhold til og måde at debattere identitetspolitik på. I den forbindelse er det væsentligt at have for øje, hvordan deltagerne tematiserer den aktuelle identitetspolitiske debat. I København kredser deltagerne ofte om de *krænkede* – dem som finder på, problematiserer tilværelsen og kræver særrettigheder – mens de i Aalborg kredser mere om de *krænkende* – dem, som ikke giver plads, blander sig i noget

de ikke burde og står fast på deres intolerans.¹ Konkret taler deltagerne i København om at 'få trukket noget ned over hovedet', blive tvunget til at tage stilling til emner, som de ikke ønsker at tage stilling til samt at blive fordømt for at udvise skepsis eller manglende forståelse. I Aalborg taler de derimod mere om manglende høflighed, at man ikke skal gøre sig til dommer over andre menneskers følelser og erfaringer, samt at man bør udnytte sin position som majoritet til at hjælpe med at kæmpe minoriteternes kamp. Sådan kan man argumentere for, at tabserfaring, som Mikkel Thorup formulerer det (jf. afsnit 1.3), er et grundlæggende tema for deltagerne, som, på hver deres måde, oplever en frygt for at lide et tab og blive socialt ekskluderet. På trods af denne overordnede forskel mellem grupperne, vil det dog, gennem analysen, samtidigt blive tydeligt, hvordan deltagerne kredser om mange af de samme forståelser, holdninger og argumenter, men det vil samtidigt også vise sig, hvordan deltagerne internt udfordrer hinanden på netop disse forståelser, holdninger og argumenter i forsøget på at få greb om den aktuelle identitetspolitiske debat. Sådan har empirien samlet set tydeliggjort, hvor kompleks og svær den aktuelle identitetspolitiske debat er at forholde sig til for 'almindelige mennesker', som, i deres 'almindelige hverdagsliv', på en og samme tid er både informerede og uoplyste, berørte og upåvirkede og engagerede og 'lige glade'.

5.2 Hvordan forholder man sig til sit sprog?

Deltagernes forståelser for, opfattelser af og måde at debattere identitetspolitik taler sig overordnet set tydeligt ind i både Mikkel Thorups såvel som Silas Marker & Vincent Hendricks' analyse af den aktuelle identitetspolitiske debat som et svært politiseret område, hvor simple spørgsmål, som man før har kunnet tage for givet, nu sættes spørgsmålstejn ved og genovervejes i identitetspolitikens navn (Thorup 2022; Marker & Hendricks 2019). Imidlertid er der dog forskel på, hvordan deltagerne reagerer på at få revet sit 'livsverdenstæppe' væk under sig. I den forbindelse referer den første debat, som jeg præsenterede deltagerne for, til den sproglige dimension, hvor det tydeligt ses, at deltagerne indtager vidt forskellige positioner, som illustrerer, hvordan de på forskellig vis forholder sig til, at deres sprog gøres til genstand for identitetspolitisk debat.

¹ Som jeg har redegjort for tidligere (jf. afsnit 3.2), så refererer jeg til byerne som betegnelse for fokusgrupperne, da der ikke er grundlag for at antage geografiske forskelle i forhold til holdninger til identitetspolitik. Forskelle mellem byerne fremhæves som forskelle på dynamikkerne i grupperne fremfor lokalforankrede forskelle.

5.2.1 Sprog- og tankepoliti vs. banaliteter

I København bragte deltagerne selv den sproglige dimension på banen i forbindelse med, at jeg spurgte dem, om de nogensinde oplevede at føle sig krænket på baggrund af de aktuelle debatter. I den forbindelse udfolder en dialog sig mellem de ældre deltagere Lukas og Jannie, som bliver enige om, at det i dag bliver til laveste fællesnævner, når ”de woke” finder på nye idéer, som resten af verden skal rette sig ind efter (Bilag 7:33, KBH). Dette får Jannie til at fortælle, at hun oplever at blive krænket, når hendes døtre ikke kan forstå, at hun bruger N-ordet uden onde intentioner:

- Jannie: *”Jeg har selv to døtre på 30 og 26 år. Jeg er fra ’59. Jeg har hørt om sorte sambo og alt muligt andet. Og jeg er overhovedet ikke racist, fordi jeg respekterer alle typer af racer. Jeg ved egentlig ikke rigtig, hvor jeg vil hen med det, men det er det der med, at i mange år, i 80’erne og 90’erne, der sagde jeg neger. Fordi det er jeg vokset op med. Mine døtre de kan slet ikke acceptere, hvis jeg kommer til at sige neger.”*
- Lukas: *”Ej, det kan jeg også godt komme lidt i klemme på.”*
- Jannie: *”Og vi har diskuteret derhjemme, hvor jeg sagde ’du bliver simpelthen nødt til at slappe lidt af, fordi det ligger så dybt i mig. Jeg har set en lille negermand, og jeg sang alt muligt.’ Og så vil de sige ’ej mor, du må simpelthen lære, du må ikke sige neger’. Så kan jeg også godt føle mig lidt sådan ’slap af, jeg gør det jo ikke for at genere nogle’. Og det ved jeg ikke, I er jo samme alder [henvendt til Andreas og Kristian, red.], I siger garanteret sorte, I er yngre.”*
- Andreas: *”Jeg ville bede dig om at lade være med at sige neger, hvis vi snakker sammen.”*
- Jannie: *”Og det gør de også. Men man skal også have forståelse for vores generation, at det ligger så dybt i mig. Lige når jeg kommer til at sige det, så ved jeg det jo godt. Jeg er jo begyndt nærmest sådan psykologisk, hvis jeg ser en, og hvis jeg skal tiltale vedkommende, så skal jeg tænke over det. Altså, jeg siger jo ikke neger, men jeg kan godt komme til at sige neger. Der føler jeg mig nogle gange sådan lidt stødt, at der er ingen, der kan forstå det. Og I sidder sikkert også og tænker ’hvorfor kan du ikke bare sige sorte, eller en mørk fyr?’. Men det kan I ikke forstå.”*
- Kristian: *”Hvis man må være lidt fræk, så kunne man jo godt sige, så er det jo faktisk lykkedes dine døtre at konfrontere dig med det. Fordi nu begynder du jo at tænke over det.”*

- Jannie: *"Jeg tænker virkelig over det. Men jeg vil også bare gerne have den anerkendelse, at man måske også kan forstå, at det kan være svært."*
- Lotte: *"Men vi kan jo godt holde op med at sige 'De' til hinanden. Så kan vi vel også holde op med at sige neger."*
- [...]
- Lukas: *"Det tror jeg også, at man kan."*
- Jannie: *"Selvfølgelig kan man det. Men det er bare den her forståelse fordi... Jeg ville aldrig sige neger, som i aldrig..."*
- Lotte: *"Nej, så en forståelse for, at det ikke er med hensigten om at såre nogen."*

(Bilag 7:33ff, KBH)

Denne dialog kan først og fremmest siges at understrege M&H's pointe om, at de aktuelle identitetspolitiske debatter også er nærværende for dem, som oplever, at tilværelsen problematiseres uden grund (jf. afsnit 1.2). Sådan vidner særligt Lukas' og Jannies erfaringer om, at de oplever, at den aktuelle identitetspolitiske debat bliver et sprog- og tankepoliti, som trækker nye normer ned over hovedet på dem gennem forbud og censur (jf. afsnit 1.2). For Jannies vedkommende kan man argumentere for, at hun er uforstående overfor problematiseringen af den sproglige dimension, for mens hendes døtre forholder sig til effekten, givet N-ordets historiske anvendelse og den tribale stigmatisering, det refererer til, så udtaler Jannie sig om intentionen bag; at hun ikke mener noget ondt med det. Samtidigt sætter hun selv ord på, at denne diskrepans skyldes, at hun er født i en anden tid, hvor man ikke anså den slags sprogbrug for at være 'forkert'. Man kan diskutere, hvorvidt dette handler om, at Jannie søger at retfærdiggøre sit sprogbrug, eller om hun reelt forsøger at gøre opmærksom på den krænkelse, hun oplever, det er, når hun bliver betvivlet, kritiseret og latterliggjort, fordi hun har en anden erfaringsverden knyttet til sit sprog og dermed tilskriver andre betydningsnuancer til N-ordet. Sidstnævnte kan netop være årsagen til, at Jannie udtrykker et ønske om anerkendelse for den sproglige tabserfaring, hun gennemgår. I den forbindelse er det interessant at se på interaktionen i gruppen, som får Jannie til at gå fra at indikere, at hun ville bruge N-ordet, hvis ikke døtrene reagerede på det, til at hun slutter af med at sige, at hun aldrig ville bruge ordet. På den måde kan man argumentere for, at der træder modsætninger frem i hendes holdninger, hvilket blandt andet kan skyldes, at hun bliver mødt af de andre deltageres holdning, som i højere grad udfordrer hendes position og argumenter.

I ovenstående dialog kan man desuden argumentere for, at generationsforskel har betydning for måden, man forholder sig til den sproglige dimension på, da både Andreas og Kristian, som yngre deltagere, i højere grad sætter en sproglig grænse for, hvad de anser for at være acceptabelt. Her fortæller Andreas f.eks., at der, for hans vedkommende, blev sat en grænse for ham i forbindelse med, at han boede fire år i USA og blev informeret om N-ordets historiske bagtæppe (Bilag 7:35f, KBH). På den måde kan man argumentere for, at måden, man forholder sig til den sproglige dimension på, afhænger af graden af information om og forståelse for ordets betydning og kontekst. Dog kan man også argumentere for, at generation ikke er altafgørende, da Lotte, som er ældre end Jannie, har en anden og pragmatisk tilgang til den sproglige dimension, da hun insinuerer, at det handler om tilvænning og vilje til at ændre. Derfor kan man, uanset de forskellige erfaringer og meningsudvekslinger som fremgår af ovenstående dialog, anse deltagerne for at forsøge at skabe konsensus – de forsøger at lande interaktionen et behageligt sted, hvor ingen, på trods af modstridende holdninger og handlinger, føler sig usynliggjort eller ekskluderet som 'den forkerte' jf. Honneth.

Qua forskellen på måden særligt Lukas og Jannie overfor de yngre deltagere forholdt sig til den sproglige dimension på, da de diskuterede N-ordet, sad jeg med en forventning om, at Pippi-debatten ville give anledning til megen diskussion. Dette var dog ikke tilfældet, hvilket gjorde mig opmærksom på forskellen mellem, når deltagerne diskuterede egne krænkelser- og anerkendelseserfaringer, som Jannies eksempel, og når de forholdt sig til andres krænkelser- og anerkendelseserfaringer. Da jeg præsenterede deltagerne for eksemplet, var der således indledningsvist blot en smule tvivl fra de ældre deltagere Lotte og Lukas, som spurgte, om det i så fald betød, at man skulle ændre alle bøger, som indeholder, hvad der i dag anses for at være politisk ukorrekt sprogbrug. Den yngre deltager Kristian bryder ind og fortæller, at filmselskabet Warner Brothers Studie har håndteret dette ved at vise originale film men med en indledende besked, som fortæller, at de tager afstand fra de ting, som er 'forkerte' (Bilag 7:37, KBH). Denne idé synes de andre deltagere at tage godt imod, og de bliver dermed enige om, at man kan bevare Pippis fars navn, hvis man tydeliggør, at man tager afstand fra det, f.eks. med en indledende tekst i bogen. Dette forholder en af deltagerne sig dog kritisk til:

- Andreas: *"Det bliver bare lidt svært at læse højt."*
- Kristian: *"Det er rigtigt."*
- Lotte: *"Hvorfor det? Man starter jo med at skrive det i bogen."*

- Andreas: *"Nå, men hvis jeg så skulle... Nu har jeg ikke nogen børn. Lad os bare lege med det. Hvis jeg havde den originale, så ville jeg ikke sige 'neger'... Det ville jeg ikke læse højt på den måde."*
- Lukas: *"Det kan jeg godt forstå. Fordi det er jo... Når jeg nu selv lige har sagt, at jeg godt kan komme til at sige det engang i mellem... Det er jo ikke noget, jeg gør af nogen som helst ond mening, men jeg kan godt se, at det kan være stødeligt i forhold til, hvad negro betyder, i forhold til hvor det kommer fra. Og det skal man jo selvfølgelig lave et opgør mod, på en eller anden facon og sige 'sådan er det ikke mere'. Hvor jeg synes jo præcis i en fantasifortælling er det fuldstændig bedøvende ligegyldigt. Det var noget andet, hvis man lavede noget fra en virkelig fortælling, og man brugte de her ord, så kunne man lave en disclaimer, fordi så er det til et andet publikum. Men i børnebøger der synes jeg selvfølgelig, at man skal eliminere de ting, som kan være stødelige."*
- Lotte: *"Så må du ikke læse de gamle bøger?"*
- Lukas: *"Det må man da godt. Det må man jo selv om. Det er jo ikke en lovgivning. Men jeg tænker bare, at hvis jeg fik muligheden for at skulle lave en anbefaling til nogen om det, så ville jeg nok sige til dem, at jeg synes, at de skal sløjfe det der og så kalde ham Sydhavnskongen i stedet for. For det har ikke nogen betydning for historien."*

(Bilag 7:37f, KBH).

På den måde kan man argumentere for, at Andreas italesætter, at sproget, på trods af en 'disclaimer', fortsat vil indeholde en racistisk grundbetydning, som man ikke skal legitimere og reproducere ved at læse for sine børn. Det interessante i den forbindelse er måden, hvorpå Lukas, som ellers tidligere har forholdt sig kritisk til de hensyn, han mener, han i stigende grad tvinges til at tage, pludseligt er fortaler for, at man gør op med den form for sproglig stigmatisering. Man kan anse dette for at være et resultat af interaktionen, hvor Andreas har delt ud af sine erfaringer fra USA, hvilket har fået Lukas til at se den sproglige dimension fra et nyt perspektiv. Omvendt kan man argumentere for, at Lotte pludseligt har ændret position fra at være skeptisk overfor Jannies sproglige retfærdighedsargumenter til i stedet at stille sig kritisk overfor 'sproglig udrensning', da hun spørger, om man så ikke længere må læse gamle bøger. Dette kan ses i lyset af M&H's pointe om, at kritik kan misforstås - når nogle siger, 'jeg synes x er problematisk', vil andre - Lotte i dette tilfælde - opfatte det som, 'x skal forbydes' (jf. afsnit 1.2). I den forbindelse påpeger Andreas, at hvis fortællingen i Pippi er hængt op på

faderens navn, så er det dårlig kunst. Det får Jannie til at sige, at det ikke blot er i denne børnebog men også i mange andre tilfælde, hvor det er svært at forholde sig til, om man skal omskrive. Andreas svarer tilbage, at han uagtet ikke har lyst til at hænge tradition og kultur op på noget, som nedgør andre. Da jeg spørger deltagerne, hvad de ville vælge, hvis de skulle være enten for eller imod at redigere i Pippi, svarer Jannie overraskende først: *"Ja, jeg er for, at man gør det"*. Da jeg spørger ind til det, fordi hun forinden havde sagt, at hun var imod, at man ændrede på historien, siger hun: *"Ja, altså, jeg ved ikke... Det er skidesvært"* (Bilag 7:39, KBH). Hertil springer den yngre deltager Jonas ind i samtalen og siger, at han ikke mener, det er centralt nok for kunstværket. Dette får Andreas til at sige følgende:

- Andreas: *"Jeg tror, jeg vil anbefale, at man flytter identitetsdebatten over på noget andet end noget, der er så banalt som det her."*
- Jonas: *"Ja, det er det. Det kan nogle gange gå ud over... Det kan nogle gange fjerne fokus fra det, der rent faktisk er vigtigt, ikke?"*

(Bilag 7:40, KBH).

På den måde vidner ovenstående udtalelser om, at deltagerne på en og samme tid finder den sproglige dimension både vigtig og banal, hvilket særligt tydeliggøres med de divergerende positioner, som deltagerne indtager. På den ene side oplever nogle af deltagerne, specielt når de kan sætte det i relation til egne erfaringer, at blive fremmedgjort fra deres sprog, hvorfor man kan argumentere for, at de gennemgår en sproglig tabserfaring. Det italesatte Jannie gennem hendes erfaring med N-ordet, og det samme gør Lukas, da han siger:

"Jeg kan godt forstå, at man kan synes... Med kæmpe eskimo, og med neger-boller, eller sambo-boller, eller hvad de hedder. Altså, fordi det er jo et stykke af min barndom, som man pludselig siger ikke må eksistere med. Og der kan jeg da godt få det lidt 'ah det er da også lidt ærgerligt'. Ikke? Men mere betyder det heller ikke." (Bilag 7:41, KBH)

På den anden side giver de samtidigt udtryk for, at det reelt ikke har nogen betydning for dem, og at de har svært ved at se, hvorfor sproget overhovedet bliver gjort til genstand for debat, da det tager fokus fra det, som i virkeligheden er vigtigt. Alligevel er det tydeligt, at nogle af deltagerne, særligt

Lukas og Jannie, får nye erkendelser under samtalen, hvilket bevirker, at de veksler mellem at indtage en position, hvor de udviser empati med dem, som eventuelt må føle sig krænket overfor en position, hvor de bagatelliserer debatten, særligt fordi de har nogle krænkelser- og anerkendelseserfaringer, som de vægter højere.

5.2.2 Distraktioner fra faktiske diskussioner

På samme måde som hos deltagerne i København, er deltagerne i Aalborg også splittede omkring Pippi-debatten. Her kredser flere af informanterne om de samme argumenter, som blev fremført i København; man kan ikke "undo history". Dog får det deltagerne i Aalborg til at diskutere debatten i lyset af generelle overvejelser omkring, hvornår vi, som samfund, skal gøre op med racistisk historie versus bruge det aktivt som en måde at øge bevidstheden på samt informere om fortiden. Eksempelvis trækker Julie tråde til USA og bringer spørgsmålet om nedrivning af statuer op, som repræsenterer tidligere slaveejere. Hun mener, at hvis man blot fjerner og udvisker, så bliver racismen *"[...] underligt fritsvævende og afkoblet fra det, der egentligt er årsagen"* (Bilag 8:31f, AA). Til dette siger en af de yngre deltagere, Kasper, følgende:

- Kasper: *"Jeg er superglad for, at de ikke har ændret Disney-film for eksempel, og bare skriver 'hey bros, this is not good, vi har gjort noget forkert, men I kan stadig se det.'"*
- Interviewer: *"Hvorfor er du glad for, at de ikke har ændret det?"*
- Kasper: *"Så jeg kan lære mine børn, at 'by the way, de lavede de her Jim Crow statuetter om til ravne, og det er åbenbart sorte mennesker i den her film [Dumbo, red.]. Det er ikke okay, men det gjorde de for 50 år siden'. Vi ændrer os. Og så bare spørge ind til barnet 'er det mærkeligt, at de gjorde det her?' og så lærer vi barnet, hvorfor det var forkert."*
- Julie: *"Enig, det er nemlig en rigtig god anledning til at tale med sine børn om, hvorfor ting er, som de er, og hvorfor de har været anderledes engang, og hvad der gjorde, at vi ændrede det."*

(Bilag 8:32f, AA).

På den måde udtrykker Julie og Kasper hurtigt konsensus om, at man bør bruge den sproglige dimension konstruktivt til at informere og som afsæt for at tage nogle dyrebare samtaler med sine børn, hvor man taler om racisme og samfundsudvikling. I lyset af Honneth kan man argumentere for, at

Julie og Kasper på den måde ønsker at bevare racistiske betegnelser med det formål at gøre opmærksom på, hvordan betingelserne for anerkendelse indenfor den solidariske sfære er blevet udvidet. Her byder Karoline ind med en lettere kritisk tilgang, da hun mener, at man bør afholde sig fra at bedrive det, hun kalder for "cancel-culture". Da jeg spørger, om hun vil uddybe det, fortæller hun, at der, ifølge hende, er alt for mange *"[...] som tilbage i tiden har sagt nogle ting på video, eller har skrevet nogle bøger, som ikke passer ind i dagens kontekst. Hvor de så simpelthen bliver fuldstændig fordømt af samfundet."* (Bilag 8:33, AA). Man kan argumentere for, at Karoline er kritisk overfor det, hun anser for at være en samfundsmæssig krænkelserbevidsthed, som har taget overhånd – hun oplever, at personer, i en udvidet forståelse af Goffman, bliver holdningsstigmatiseret for at mene eller have ment noget bestemt og dermed kommer til at repræsentere en position, som ikke anses for at være anerkendelsesværdig i nutiden.

Da jeg spørger de yngre deltagere ind til denne debat, giver de udtryk for, at de også er splittede. Naja fortæller, at man kan skelne mellem ens mavefornemmelse, som synes, at det er forkert og ubehageligt, at Pippis far har det navn, og så ens logik som fortæller, at man ikke skal slette historien (Bilag 8:34, AA). Dette udtrykker Mads, at han er enig i, mens Tim bringer et helt nyt synspunkt på banen. Tim forklarer, at han også synes, det er svært at navigere i, men at han i bund og grund mener, at han ikke har noget at skulle have sagt til dette eksempel, da det ikke er ham, der er "truffet". Han synes, det er problematisk, at de internt i gruppen forsøger at komme med løsninger på noget, som ikke er deres problem (Bilag 8:35, AA). Man kan diskutere, hvorvidt Tims udsagn handler om, at han anerkender, at det ikke er hans krænkelsererfaringer, og det derfor ikke er op til ham at komme med løsninger hertil, eller om det i højere grad handler om, at det er nemt at distancere sig fra noget, som, han oplever, ikke har personlige konsekvenser for ham. De andre deltagere holder dog fast i, at de synes, man skal fastholde oprindelige termer og sprogbrug men bruge det aktivt til at oplyse. På den måde prøver de, ligesom deltagerne i København, at finde på løsninger men med en vis distance til problematikken.

Denne distance kan dog hænge sammen med, at deltagerne i Aalborg, på samme måde som deltagerne i København, finder debatterne om navneændringer banale. Da vi kommer ind på navneændringerne i forhold til is og kage, starter Naja f.eks. med at sige, at hun synes det bliver problematisk, når det tager fokus fra reelle diskussioner om køn og ligestilling, når vi i stedet bruger energi på at snakke om "kagemænd, kagekoner og kagepersoner" (Bilag 8:36, AA). I den indledende del af fokusgruppen sagde hun, at det, for hende at se, bliver distraktioner fra faktiske diskussioner, når fokus bliver lagt

på navneændringer fremfor ligestilling og rettigheder til grupper, som har haft det historisk svært i vores samfund. Hun synes, det er synd, man bliver så *”stuck i de små issues”* fremfor at se på den bredere helhed (Bilag 8:4f, AA). På den måde italesætter Naja, ligesom Andreas i København, at det, man diskuterer i den offentlige debat, bliver for banalt. Naja efterspørger endvidere, at debatterne i højere grad skal handle om retfærdighed, anerkendelse og omfordeling jf. Honneth og Fraser. Denne pointe støtter Julie op om og siger, at der ikke er nogen, der bliver gjort fortræd af, om det er en kagemand eller kageperson, man køber. Hun mener derimod, at der er nogle, der bliver ramt, når man ikke kan være medmor og få barsel med sit barn: *”[...] så er det man begynder at blive diskrimineret imod og ikke føle sig set”* (Bilag 8:5, AA). På den måde bliver det tydeligt, at nogle af deltagerne har en opfattelse af, at disse debatter er både afkoblede fra virkeligheden og hverken handler om at blive usynliggjort eller at kæmpe for anerkendelse jf. Honneth. Derimod mener deltagerne, at de *burde* handle om synlighed vs. usynlighed og inklusion vs. eksklusion, og ikke hvad de anser for at være bagateller, som ikke har betydning på rettighedsniveau jf. Fraser. Denne pointe blev tydelig allerede i den indledende del af fokusgruppen, hvor Karoline, som har en transkønnet søn, sagde:

”Min søn kunne ikke være mere ligeglad med om det for eksempel hedder kagemand eller kagekoner. For ham er det ikke det, der betyder noget. Det er, at dem omkring ham støtter op om ham. Det er ikke så meget, hvad resten af verden gør, vel. Det er ikke der, problemet ligger, hvis man kan sige det sådan. Men mere det menneskelige, anerkendelsen og det med ligestilling. Det er det, det drejer sig om, og ikke alt det andet, der ligesom er en masse mudder.” (Bilag 8:7, AA).

Sådan kan man anse Karoline for at italesætte, at det vigtigste for minoriteter er at blive anerkendt indenfor den emotionelle og retslige sfære jf. Honneth – minoriteter har brug for, at deres primærrelationer anerkender dem, samt at de bliver behandlet som ligeværdige medlemmer af samfundet.

5.2.3 Delkonklusion

Ud fra ovenstående analyseafsnit er det tydeligt, at deltagerne i København såvel som Aalborg ikke er af den opfattelse, af disse debatter, som refererer til M&H's sproglige dimension, er af særlig relevans for den identitetspolitiske dagsorden. Dette kan meget vel skyldes, at stort set alle deltagerne er hvide majoritetsdanskere, og selv blandt de to, som har anden etnisk baggrund, synes spørgsmålet om sproget ikke at blive tillagt nogen særlig betydning. På trods af at debatterne kan anses for at være det, som Fraser karakteriserer som et affirmativt middel, hvor man forsøger at 'rense' sproget, da det,

indenfor en socialkonstruktivistisk tænkning, kan være med til at opretholde undertrykkende og diskriminerende strukturer, normer og dermed tribal stigmatisering, anser deltagerne ikke disse for at have forandringspotentiale for minoriteter. Sådan tydeliggøres det, at deltagerne distancerer sig fra disse debatter, såfremt de ikke bringer egne erfaringer med krænkelse og anerkendelse frem hos dem, hvilket vidner om, at det er nemmere at forholde sig pragmatisk til den aktuelle identitetspolitiske debat, når man ikke selv er berørt af den. Alligevel tydeliggør ovenstående, at det, der kan være ukonstruktivt, er den løftede pegefinger, da det kan frembringe en oplevelse af forbud og påbud, som forstærker modstand mod identitetspolitiske spørgsmål fremfor åbenhed og nysgerrighed (jf. afsnit 1.2).

5.3 Hvad betyder kulturelle produkter og symboler?

Den anden debat, jeg præsenterede deltagerne for, refererer til den dimension, som indeholder kulturelle produkter og symboler. Her blev det, på samme måde som med den sproglige dimension, tydeligt, at deltagerne har svært ved at definere, hvad kulturelle produkter og symboler betyder, og hvor grænsen går for, hvad der 'bare er for sjov', og hvad der er på bekostning af minoriteters anerkendelsesbetingelser.

5.3.1 Racistisk karikatur vs. uskyldig udklædning

Da jeg spørger deltagerne ind til eksemplet med Pyrus, starter Jannie, i København, med at sige: *"Jeg lyttede ikke, faktisk. Det var igen en af de der, hvor jeg rystede på hovedet"* (Bilag 7:42, KBH). Da jeg spørger ind til dette, giver hun udtryk for, at hun ikke forstår, hvad problemet er. Hun spørger, om det er fordi, de er malet sorte i hovederne, eller om det er fordi, de synger "negerbolle". Den forvirring giver Lotte også udtryk for og spørger, om det er fordi, der er associationer til bogen Lille Sorte Sambo. Hertil siger den yngre deltager Jonas, at man godt kunne have spurgt, om der overhovedet var en krænket part i dette tilfælde, eller om det var en forhåndsbeslutning fra TV2. Da jeg fortæller deltagerne, at det var TV2's egen beslutning at aflyse julekalenderen med det formål at undgå, at nogle ville føle sig ekskluderet, siger Jannie og Lukas:

- Jannie: *"Og det er jo fordi, de skal skynde sig at forsvare sig, inden de krænkede gør holdt."*
- Lukas: *"Og der kan man sige, det er jo den risiko, man løber ved al den opmærksomhed omkring krænkelser og al den mediebevågenhed omkring det."*
- Jannie: *"De vil ikke i shitstorm."*

- Lukas: *"Det, der kan være ærgerligt ved det, det er, at der kan være nogle ting, som man piller fra, som i virkeligheden kunne have en gavnlig effekt og måske kunne skabe en diskussion om et eller andet. Og noget af det som skete – der var et eller andet med nogle indianere i fjernsynet, som også blev stoppet - det var, at man pludselig begyndte at snakke om, om børn så måtte klæde sig ud til fastelavn. Så det tager sådan nogle afstikkere, [...] jeg synes jo godt, at børn må klæde sig ud som indianere. Men det kommer jo an på, hvad motivet er. Det er jo ikke for at nedgøre nogen, at der er et barn, der klæder sig ud som indianer. Men hvis man lavede en forestilling, som handlede om, at indianerne var nogle fordrukne nogle, der spillede alle deres penge op, så er historien en anden. Og så skal man selyfølgelig stoppe det."*

(Bilag 7:42f, KBH)

Sådan afspejler denne dialog, hvordan Lukas og Jannie - som ellers indenfor førnævnte sproglige dimension gik fra skeptiske til imødekommende – kredser om 'de krænkede' og italesætter, hvordan den udbredte krænkelseskultur har grebet om sig i et omfang, som betyder, at selv de mindste ting problematiseres. Denne dialog kan dermed anses for at afspejle den argumentation, man finder på højrefløjen blandt de offentlige intellektuelle, som f.eks. Henrik Dahl, som beskriver identitetspolitik som en radikaliseret form for politisk korrekthed, hvor man mister blikket for historisk kontekst og i stedet har travlt med at udrense og censurere kulturen (jf. afsnit 1.3.5). Jannie og Lukas' dialog vidner dermed om, at de ikke forstår problematiseringen af dette kulturelle symbol. I den forbindelse kan man diskutere, hvorvidt dette er betinget af deres position. Lukas, som mener, at man godt må klæde sig ud som "indianere", har ikke etnisk minoritetserfaring, og man kan derfor argumentere for, at han kan have svært ved at forstå den symbolske betydning racistiske kulturelle produkter og symboler har for minoriteters oplevelse af at blive anerkendt. Lukas forsøger derimod at argumentere for, at det handler om, med hvilken hensigt man bruger disse symboler og produkter. Sådan kan man anse Lukas for at forsøge at etablere en grænse for, hvornår noget er racistisk karikatur, og hvornår noget er uskyldig udklædning.

Netop denne grænseetablering italesætter Kristian, som undrede sig over, hvorfor TV2, efter aflysningen af denne julekalender, valgte at sende en anden Pyrus julekalender, som havde et afsnit, hvor de karikerede mennesker med asiatisk baggrund. Han nævner, at det afsnit ikke havde "blackface-stigma", men at han alligevel undrer sig over, hvor grænsen går. Dertil siger han, at han

aldrig kunne finde på at sende sit barn i børnehave med sortmalet ansigt – men han kunne godt finde på, at lade dem klæde sig ud som ”cowboys” og ”indianere”:

”Så jeg ved ikke engang selv, hvorfor jeg ville lægge grænsen der. Der er jo noget karikatur ved det der. Men hvornår er det så lige karikatur, og hvornår er det bare lidt sjovt lavet? Det ved jeg ikke lige.” (Bilag 7:45, KBH).

Sådan synes Kristian at udvise forståelse for, at blackface er et kulturelt symbol, som i allerværste grad udstiller, udskammer og stigmatiserer sorte mennesker på baggrund af race, og på den måde er med til at fastholde tribal stigmatisering jf. Goffman. Alligevel giver Kristian også udtryk for en tvivl, på samme måde som de andre deltagere, omkring hvornår man reelt nedgør visse livsformer og på den måde er med til at usynliggøre og krænke visse grupper jf. Honneth. Denne tvivl understreger, at deltagerne har svært ved at præcisere, hvor grænserne går, hvilket muligvis kan hænge sammen med, at disse kulturelle produkter og symboler ikke vedrører dem selv.

I den forbindelse valgte jeg at spørge ind til eksemplet med mexicanske temafester på KU for at blive klogere på, om deltagerne også i denne sag ville have svært ved at bedømme, hvor grænserne går for racistisk karikatur versus uskyldig udklædning. Indledningsvis starter Lukas med at sige, at han synes, det er endnu et eksempel på, at man eliminerer nysgerrighed på fremmede kulturer ved at forbyde udklædning, og at det derfor begrænser mere end det gavner (Bilag 7:45, KBH). Dette argument udfordrer Andreas og siger, at han anser dette eksempel for at være værre end Pyrus, da man reducerer mennesker med mexicansk baggrund til tequila og sombreros (Bilag 7:46 KBH). Dermed synes Andreas i højere grad at forstå problematiseringen af mexicanske temafester, da man fremstiller den mexicanske kultur på en stereotyp måde, som kan blive opfattet som en nedværdigelse af deres livsformer jf. Honneth. Fremfor at tale om usynliggørelse af den mexicanske kultur er det nærmere en latterliggørelse, hvilket også kan opleves som en krænkelse, hvorfor der må sættes en grænse for, hvad man kan tillade sig at klæde sig ud som. Denne nye grænseetablering forsøger Jonas at følge op på, hvilket medfører følgende dialog:

- Jonas: *”Jeg tror, der er også bare noget rækkefølge her. Hvis du i dag møder op med et blackface, så er du meget klar over, at det du gør, det er forkert. Jeg tror ikke, indtil nu, at det har været på samme måde, hvis du tager en sombrero på, så har det ikke været et bevidst*

ondt valg. Man har ikke været klar over, at man har overtrådt en linje i samme grad. Men hvis det er der, linjen skal sættes, så okay."

- Jannie: *"Hvad så hvis man holder et mexicansk tema til en fest? Uden at tage hatten på? Det er helt vildt for mig, men hvis jeg holdt en sommerfest, og jeg havde kulørte lamper, og så havde mexicansk udklædning. Kunne jeg finde på at støde nogen med det?"*
- Lukas: *"Det er svært at tale på andres vegne."*
- Interviewer: *"I snakker lidt om, hvor grænserne går. Men kunne I selv finde på, hvis I skulle lave en temafest i dag, kunne I finde på at have mexicansk udklædning, indianer udklædning?"*
- Lukas: *"Det tror jeg sgu sagtens, jeg kunne."*
- Jannie: *"100 procent."*
- Lotte: *"Ja, også mig, men jeg hader udklædning."*
- Jannie: *"Jeg ville aldrig tænke over det. Jeg tror så ikke, at vi skulle male os sorte. Det tror jeg så ikke."*

(Bilag 7:46, KBH)

Sådan synes ovenstående dialog først og fremmest at synliggøre, at deltagerne, på nær Andreas og Jonas, har svært ved at forstå, hvorfor mexicansk udklædning problematiseres. Med Jonas' udtalelse, kan man argumentere for, at han forsøger at gøre opmærksom på, at det ikke har været alment kendt, at denne form for udklædning er uacceptabel. Sådan kan man anse ham for at italesætte, hvordan samfundsnormerne hele tiden rykker sig, hvilket medfører, at bevidstgørelsen hele tiden øges. Fremfor at anse dette for at afspejle udpræget krænkelsesbevidsthed, udviser Jonas velvillighed overfor denne nye grænseetablering. Man kan argumentere for, at Jonas således forstår, at andre mennesker kan tillægge kulturelle produkter og symboler nedsættende og stigmatiserende betydning, jf. Goffman, på trods af at han ikke selv oplever disse som problematiske.

Her synes Jannie, i modsætning til Jonas, at være mere optaget af, hvad det betyder for hendes livsverden, da hun spørger ind til, om det i så fald er no-go at holde privatfest med mexicansk udklædning. Man kan diskutere, hvorvidt dette, for Jannie, handler om tabserfaring og om at regne ud, hvilke personlige konsekvenser et sådant forbud har for hende, mens man på den anden side kan se hendes udtalelse som en afspejling af et ønske om at forstå, hvordan hun skal gebærde sig uden at komme til at krænke nogen. Det kan dog samtidigt ses som udtryk for deltagernes normforhandlinger,

hvor de forsøger at få greb om, hvordan grænserne skal etableres, hvilket de blandt andet gør ved at inddrage dem selv og deres egne erfaringer som referenceramme. Alligevel giver de ældre deltagere afslutningsvis udtryk for, at de godt kunne finde på at klæde sig ud som både mexicanere og indianere i privaten. På den måde fremgår det tydeligt, at deltagerne, særligt på tværs af alder, tillægger forskellige kulturelle produkter og symboler forskellig betydning, hvilket man kan argumentere for afhænger af den samfundsnorm, som omkranser det pågældende kulturelle produkt eller symbol - er det f.eks. alment kendt, at blackfacing er racistisk mens cowboy, mexicaner og indianerudklædning ikke er – men som også afhænger af, hvorvidt man reflekterer over egen position, lader sig informere og ”vælger” at følge med tiden.

5.3.2 Det handler om intentionen vs. at forstå en minoritetsvirkelighed

På samme måde som deltagerne i København, har deltagerne i Aalborg også svært ved at se, hvad det reelle problem med Pyrus-eksemplet er. Her siger Karoline f.eks. indledningsvist, at hun synes, *”det er decideret latterligt”*, for de er jo bare flødeboller (Bilag 8:40, AA). Hertil svarer Naja, at hun også synes, det var en overreaktion at aflyse udsendelsen af Pyrus, men at hun samtidigt undrer sig over det racistiske ikonografiske udtryk, som børnene, der er klædt ud som flødeboller, har, da det minder om gammeldags minstrel film, hvor man karikerede sorte mennesker med en stor rød og hvid mund. På den måde kan Naja godt se, at man kunne tolke eksemplet som noget, der portrætterer tribal stigmatisering, jf. Goffman, da man karikerer sorte mennesker på en latterliggørende måde. Dog siger Naja også, at det handler om intentionerne med udklædningen, og at hun har svært at tage det alvorligt, før der er beviser for, at der faktisk er nogle, der føler sig krænkede af dette (Bilag 8:41, AA). Deltagerne i Aalborg udviser på den måde, ligesom deltagerne i København, skepsis overfor, at TV2 har taget den beslutning som en forhåndsreaktion på noget – at nogle ville føle sig krænkede. Dog har deltagerne i Aalborg en lidt anden tilgang til det end deltagerne i København. I Aalborg mener de, at en sådan forhåndsreaktion er en måde at tillægge en gruppe mennesker en holdning, som man reelt ikke ved, om de har (Bilag 8:42,44, AA). I den forbindelse peger Mads på medierne og mener, at de ofte er skyld i, at debatter som denne bliver blæst ud af proportioner - de får alt til at virke stort og problematisk, selvom det, ifølge Mads, ikke er det. Her svarer Julie og løfter de billeder op, som jeg har udleveret. Hun peger på dem og spørger, om ikke det handler om, at vi fokuserer på det, som er konkret og nemt at forholde sig til fremfor at tage hul på de større og mere indviklede issues *”hvor alt kødet er”* – som f.eks. der, hvor man ikke får jobbet, fordi man er fra Mellemøsten, eller fordi man er kvinde og måske skal på barsel om lidt (Bilag 8:42, AA).

Dette vidner om, at deltagerne i Aalborg også har svært ved at se, hvad denne debat gør for minoriteterne; de anser den ikke for hverken at give dem en stemme, tilkæmpe dem deres manglende anerkendelse eller gøre op med de krænkelsererfaringer, de har, jf. Honneth og Goffman. Tværtimod anser de denne debat for at være endnu en distraktion fra nogle faktiske kulturelle og strukturelle problematikker, som i sidste ende ender med at tage noget fra minoritetsgrupperne. Her peger de på medierne som syndebukken; de puster til den identitetspolitiske ild, hvilket skaber en unødvendig dramatisering og intensivering af debatten. Fordi det hele går op i krænkelserparathed og verbal krig, mener deltagerne, at det underminerer den egentlige produktive samtale (Bilag 8:42, AA).

På baggrund af deltagernes forståelse af Pyrus-eksemplet, som endnu en distraktion fra nogle faktiske diskussioner, spurgte jeg også dem ind til eksemplet med udklædning på KU. Da jeg spørger, hvad de tænker om den debat, svarer Naja først, at hendes rustur på universitetet var med nationaliteter som tema, hvilket hun fortryder, når hun ser retrospektivt på det. Til dette siger Karoline, at hun igen synes, der er noget krænkelserparathed over det, i den forstand at man tager et misforstået hensyn, da man ikke har spurgt nogle af mexicansk afstamning, om de er okay med det eller føler sig krænkede af det. Forskellen, mener Karoline, ligger i, om man låner noget fra en kultur på en nedsættende eller respektfuld måde: *"[...] bruger man det til at gå ud og være negativ overfor en kultur, eller bruger man det til at have det sjovt og være glad? [...]"* (Bilag 8:45, AA). Dette argument er Naja uenig med, da hun prompte svarer, at hun synes, man bør tage stilling til, hvad det er for nogle stereotyper og symboler, man tager med sig. Her nævner hun, at symboler kan have religiøs betydning som f.eks. native americans og deres fjerdragt eller hinduer med den røde prik i panden, som man skal tænke over ikke at misbruge. Alligevel siger hun, at der er mange kulturelle ting, man sagtens kan låne og bruge i en sjov kontekst, men at skillelinjerne i øjeblikket er svære at forholde sig til (Bilag 8:45, AA).

På den måde vidner Karoline og Najas meningsudveksling om, at de både er uenige og enige på samme tid. Karoline synes først og fremmest at advokere for, at man ikke antager krænkelser på vegne af andre. Dette kan på den ene side hænge sammen med, at Karoline anser 'krænkelserparathed' for at være roden til alt det onde; når der bliver taget hensyn, som nogle ikke har bedt om, vil der være nogle, som hidser sig op over, at disse hensyn pludseligt skal tages. Samtidigt kan man på den anden side også argumentere for, at Karoline forholder sig distanceret til andres krænkelsererfaringer og vil have beviser, før hun er villig til at ændre brugen af kulturelle produkter og symboler.

Dette var netop det argument Naja brugte i eksemplet med Pyrus, men i snakken om mexicansk udklædning, kan man argumentere for, at hun pludselig har et andet perspektiv på dette, da hun inddrager sine egne erfaringer fra hendes rustur. Man kan anse dette for at være et eksempel på, hvordan deltagerne bruger sig selv til at få greb om andres krænkelserfaringer; Naja kan genkende, at måden de, brugte kulturelle symboler på, var 'i sjov', men retrospektivt ser hun anderledes på det og påpeger, at den form for underholdning kan være på bekostning af minoriteters oplevelse af at blive set og anerkendt.

Da jeg fortæller deltagerne, hvilke argumenter der blev fremført for og imod sagen på KU, udspiller der sig en dialog mellem deltagerne, som afspejler, hvordan de inddrager sig selv, når de forsøger at få greb om debatten og dermed andres krænkelser- og anerkendelseserfaringer:

- Julie: *"Jeg sad med den der [Pyrus, red.] og tænkte 'hvorfor synes jeg den der [KU-sagen, red.] er værre?' Og det, tror jeg, har noget at gøre med, at hvis jeg var af mexicansk afstamning og gik på KU og så kunne se hele min heritage reduceret til en poncho med en sombrero og en tequilaflaske under armen, så ville jeg bare tænke 'hold nu op, det er endimensionelt, der er så meget mere til, hvor jeg kommer fra'."*
- Karoline: *"Men ville du det, hvis du var dansker, og du rendte rundt med klaphat og drak øl? Det ville jeg da være fuldstændig ligeglad med."*
- Julie: *"Nej, men nu er jeg også dansker, så jeg må godt tage pis på danskerne."*
- Karoline: *"Nå, men jeg mener, hvis mexicanerne gjorde det. Hvis du tog til Mexico eller USA, og så klædte de sig ud – vi er da også meget mere end klaphatte og øl."*
- Julie: *"Mmmh..."*
- Naja: *"Jeg har faktisk lidt erfaring med... Fordi jeg har familie i USA, de bor i Wisconsin, som er et meget skandinavisk sted, i form af de er alle sammen stammer derfra. Det vil sige, at vi besøgte nogle steder, som virkelig tager den skandinaviske kultur til sig på meget interessante måder, og der har jeg aldrig nogensinde følt mig så fremmed i noget, der skulle være mit. Og jeg tror, der blev den karikeret på den måde. Og jeg ved ikke, om jeg synes, at jeg havde det dårligt med det, men det var meget mærkeligt at se det her forvrængede spejlbillede af en selv. Og jeg tror, det er den oplevelse, man kunne forestille sig, at man som mexicaner på KU til sombrerofest måske har oplevet. Men det er svært at sige..."*
- Julie: *"...Når man ikke har spurgt."*

- Mads: *"Jeg har også svært ved, når man bliver stillet spørgsmål 'hvad så hvis det nu var dig?'. Fordi, altså, jeg har ikke levet som en minoritets-mexicaner i Danmark hele mit liv. Og jeg kan jo ikke vide, hvordan det er. Jeg har hele tiden boet i Danmark, og jeg passer pisse godt ind, fordi jeg er hvid i ansigtet, og har boet på Fyn hele mit liv. Så det er bare, jeg synes, det er en hård måde at stille det op på. 'Ville du have et problem med, at der var en, der havde en klaphat på og drak sig fuld?' Det ved jeg ikke. Jeg ved ikke, om jeg synes, det er det samme som, at der er en eller anden minoritet, som har levet som minoritet, og har en minoritetsvirkelighed og opfattelse, som jeg faktisk har meget svært ved at forstå."*
- Julie: *"Ja, fordi det er den der med, om man træder i noget, der i forvejen er et ømt punkt. Altså for eksempel at jeg er en lille smule overfølsom overfor alt, hvad der bliver sexistisk, fordi jeg har været igennem den mølle så godt og vel [på studiet, red.]. Hvor en kvinde, der aldrig rigtig har været udsat for noget nævneværdig sexisme, måske ville have et lidt mere afslappet forhold til det."*

(Bilag 8:46f, AA).

Med ovenstående dialog bliver det først og fremmest tydeligt, hvordan deltagerne forsøger at sætte sig ind i debatten og dets kerneproblem ved at trække tråde til sig selv, deres eget liv og deres egne krænkelser- og anerkendelseserfaringer. Her bruger både Karoline, Naja og Julie således deres eget liv som reference for at få en forståelse for debatten. Det er samtidigt tydeligt, at deltagerne forsøger at skabe en fælles konsensus omkring, hvordan man bør forholde sig til dette identitetspolitiske tema. På trods af at Karoline forsøger at sammenligne med, hvis det var den danske kultur, som blev reduceret til stereotype og karikerede produkter og symboler, kan man anse Mads for at italesætte, hvorfor et sådan 'whataboutism' argument er unuanceret og ureflekteret. Han forsøger at påpege, at det for altid vil være svært for udefrakommende at sætte sig ind i, hvordan det er at leve en minoritetsvirkelighed. På den måde beskriver han, hvordan minoriteters erfaringer er kultur- såvel som historiebetingede, og at minoriteter derfor vil have specifikke følelser knyttet til specifikke kulturelle symboler, som majoriteten muligvis ikke vil forstå. Man kan argumentere for, at Mads indirekte siger, at man aldrig ville kunne sætte sig ind i, hvad det er for nogle anerkendelseskampe og krænkelsererfaringer, som minoriteter slås med. Fordi man har et andet udgangspunkt og en anden position, kan man forsøge at empatisere med minoriteter, men man kan ikke sammenligne krænkelser- og anerkendelseserfaringer, som er erfaringsbetingede.

5.3.3 Delkonklusion

Sådan skildrer ovenstående analyseafsnit, at deltagerne, på trods af også at udvise forvirring og skepsis overfor disse offentlige debatter, i højere grad ser koblingen mellem identitetspolitik og kulturelle produkter og symboler, end de gjorde med den sproglige dimension. Debatterne, som kan anses for at være affirmative tiltag jf. Fraser, som handler om at revurdere og undgå kulturelle produkter og symboler, som kan legitimere racisme og tribal stigmatisering, bliver af deltagerne opfattet som to ting; krænkelsesparathed og privilegieblindhed. Sådan kan nogle af deltagerne anses for at italesætte tab af forudsigelighed og genkendelighed, mens andre påpeger, at man bør reflektere over sin position og sit udgangspunkt. På trods af at deltagerne indenfor denne dimension kan anses for i højere grad at anerkende kulturelle produkter og symboler som et legitimt identitetspolitisk emne, er det samtidigt tydeligt, at det er svært for deltagerne at definere, hvor grænserne går. 'Grænseetablering' er dermed et gennemgående emne for deltagerne, som gennem deres interaktion udfordrer, spørger og bekræfter hinanden i, hvor man bør sætte grænsen for, hvad der er racistisk karikatur, og hvad der er uskyldig udklædning. I den forbindelse konkluderer flere af deltagerne, at det handler om hensigten. Man kan således argumentere for, at deltagernes egne positioner er bestemmende for ikke blot deres erfaringsverden men også for deres holdninger til, hvorvidt de finder kulturelle produkter og symboler problematiske. Her er det tydeligt, at deltagerne endnu engang veksler mellem at forholde sig til debatten men samtidigt inddrager sig selv som etisk og moralsk referenceramme for at få greb om selvsamme debat.

5.4 Hvem skal repræsenteres i samfundet?

Den tredje offentlige debat, jeg præsenterede deltagerne for, refererer til repræsentationsdimensionen. På samme måde som med de foregående eksempler er det forskelligt, om deltagerne synes, at disse eksempler skildrer dybereliggende problematikker, eller om de tværtimod synes, at disse mangler egentlig substans samt relevans for den identitetspolitiske debat.

5.4.1 Skuespillere er skuespillere vs. barrierer for minoriteter

Da deltagerne præsenteres for den debat, som opstod på baggrund af filmen 'En helt almindelig familie', er der overraskende stor enighed blandt samtlige deltagere om, at skuespillere er til for at spille skuespil, uanset hvem de er, og skal give sig ud for at være. I København er særligt de ældre deltagere

Lukas og Jannie hurtige til at tilkendegive deres mening om, at skuespillere er skuespillere, mens den yngre deltager, Jonas, forsøger at nuancere samtalen ved at spørge ind til, om det mon kan være svært for den pågældende ciskønnede skuespiller at spille transkønnet, hvis det handler om, at man skal forstå, hvordan en transkønnet føler. Han siger dog, at skuespillere netop er uddannet til at afbilde andres oplevelser, hvorfor han heller ikke kan se noget problem i det (Bilag 7:48, KBH). På samme måde reagerer den ældre deltager Karoline i Aalborg også indledningsvist med at sige, at skuespillere er til for at spille skuespil, og at det blot handler om at være tro mod historien. Også her er det de yngre deltagere Naja og Mads, der forsøger at nuancere samtalen. Naja siger, at man først og fremmest skal sørge for, at de transkønnede skuespillere har mulighed for at spille karakteren og dermed repræsentere sig selv. På samme måde siger Mads, at han overordnet synes, det er i orden, at en ciskønnet mand spiller transkønnet men påpeger, at det kan være et symptom på, at der er nogle barrierer for minoriteter i underholdningsbranchen, som gør, at de måske ikke har mulighed for at deltage på lige fod med ciskønnede (Bilag 8:51, AA). Sådan kan man argumentere for, at det særligt er de yngre deltagere, der er med til at åbne debatten op ved at forholde sig mere kritisk og reflekteret til repræsentationsdimensionen end de ældre deltagere. Særligt Naja og Mads' udtalelser kan anses for at tale sig ind i en mere identitetspolitisk kritisk tilgang, hvor de forholder sig til inklusion vs. eksklusion à la Nancy Fraser; de italesætter manglende deltagelseslighed for transkønnede i underholdningsbranchen.

Naja og Mads' udtalelser får dog gang i snakken blandt de andre deltagere. Her starter Julie f.eks. med at sige, at hun er enormt konfliktet omkring det, da hun på den ene side synes, at skuespillere skal spille skuespil, men at hun samtidigt også godt kan se, at det handler om at ændre på en kultur, hvis man skal sikre bred repræsentation. Hun sammenligner med for 100 år siden: *"[...] dengang var sorte ikke repræsenteret i filmindustrien, nu er det så transkønnede, der ikke er repræsenteret i filmindustrien, så jeg er helt sikker på, at der er ciskønnede hvide mennesker, der tager roller fra alle mulige."* (Bilag 8:52, AA). Dette får dog Karoline til at stille et retorisk spørgsmål, hvor hun drøfter med sig selv, om det måske handler om, at man skal have de bedste skuespillere, og at der ikke er lige så mange transkønnede som ciskønnede at vælge imellem. Hun siger samtidigt, at hun ikke anser denne debat for at handle om ligestilling på samme niveau som mellem mænd og kvinder og vælger derudover at inddrage sig selv og sin transkønnede søn og siger:

”[...] jeg kunne ikke være mere ligeglad med det her, og det tror jeg heller ikke min søn kunne være. Hvorimod han ville være lige så enig som mig i, at det er vigtigere, at kvinder og mænd har samme stilling i samfundet.” (Bilag 8:54, AA).

Sådan kan man anse Karoline for at forsøge at slå fast, at denne debat er ubetydelig, da hendes transkønnede søn ikke ville finde den vigtig. På den måde bruger Karoline sin søn som ’repræsentationsreference’. Samtidigt er det tydeligt, at hun med sin udtalelse rangerer ligestilling mellem mænd og kvinder højere end repræsentation af transkønnede. På trods af at Julie – som tidligere har fortalt, at hun er ”allergisk” overfor sexismen, qua de oplevelser hun har, fra da hun læste på en mandsdomineret universitetsuddannelse – også er optaget af ligestilling, siger hun til Karoline, at man ikke kan adskille de to ting. Hun påpeger, at det handler om, at man i samfundet har en tendens til at ”gøre, som man plejer”. Her fortæller hun om den undersøgelse, hun for nyligt har set, som omhandler, hvem de 50 mest brugte eksperter i medierne er. Blot tre er kvinder, hvortil hun slår fast:

”[...] du skal simpelthen ikke bilde mig ind, at der er 47 mænd, der er bedre og så kun tre kvinder’. Og det er nemlig det der med, at de ringer til the usual suspects. Så bliver det ’sådan har vi altid gjort’ og den skal man aktivt gøre op med, hvis der er nogen andre, der skal have chancen.” (Bilag 8:54, AA).

På den måde udviser Julie, ved at inddrage sig selv og sine egne erfaringer, forståelse for, at inklusion forhindres af samfundsnormative og undertrykkende strukturer, som ikke sættes spørgsmålstegn ved, og at man aktivt skal udvide disse rammer, hvis man vil skabe bredere inklusion. Gennem hendes erfaringer med sexismen trækker hun på den måde en parallel til spørgsmålet om repræsentation for transkønnede, som muligvis ligger under for samme ulige behandling. Sådan kan man argumentere for, at særligt Naja, Mads og Julie italesætter problematikken, som ligger i denne debat; transkønnede kæmper for anerkendelse i den solidariske sfære med det formål at kunne realisere og udfolde deres personlige identitet, da de i så fald vil blive værdsat for deres bidrag til fællesskabet samt deres unikke partikularitet, jf. Honneth. I modsætning til dem er Lukas, Karoline og Jannie i langt højere grad kritiske overfor, at det *skal* være transkønnede, der skal spille transkønnede. På den måde kan man anse dem for i højere grad at tale sig ind i en forståelse af, at der ikke er nogle, der skal kræve særrettigheder. På den måde anser disse deltagere måske i mindre grad denne debat for at være et vidnesbyrd om, at nogle transkønnede oplever at blive nedværdiget for deres livsform og blive negligeret, fordi

de er transkønnede, jf. Honneth. På trods af at deltagerne indenfor denne debat ikke når frem til en konklusion eller udpræget enighed, vidner dialogen om, at deltagerne ofte går fra at debattere andres krænkelsererfaringer og anerkendelseskampe med en forholdsvis distance, til at de bruger deres egne erfaringer som referenceramme, hvilket resulterer i, at de tager debatten til sig på et helt andet niveau.

5.4.2 Kritikken skal komme fra dem, som har noget på spil

For at supplere diskussionen indholdsmæssigt introducerede jeg deltagerne for debatten om Othello-stykket, som blev afblæst, fordi danserne gjorde opmærksom på, at stykket indeholdt racistiske stereotyper. I den forbindelse bliver det endnu engang tydeligt, hvordan deltagerne veksler mellem at forholde sig til egne erfaringer og andres erfaringer, når de forholder sig til det identitetspolitiske emne repræsentation. Her starter Jannie f.eks. med at sige, på trods af at hun ikke kender til debatten, at det nok skyldes, at danserne ønskede opmærksomhed. Da jeg fortæller dem, hvad årsagen var til, at stykket blev aflyst, siger Lukas, at han godt kan forstå det, mens Lotte siger, at de selvfølgelig skal have lov at sige fra – de skal ikke tvinges til noget, som kan være krænkende. Jannie spørger, om dansen var så væsentlig, at stykket skulle aflyses, hvortil Lukas siger: *"Det har den jo åbenlyst været for dem."* (Bilag 7:49, AA).

Denne indledende dialog vidner dog om, at deltagerne ikke er mere investerede i debatten andet end, at de anerkender, at man ikke skal tvinges til noget, som man finder ubehageligt. Dog kan man anse meningsudvekslingen mellem Jannie og Lukas for at tydeliggøre de modstridende positioner, deltagerne indimellem tager overfor hinanden. Mens Jannie står fast på at være kritisk og skeptisk overfor det, hun anser for at være krænkelserparathed, kan man anse Lukas for at have bevæget sig fra samme position som Jannie til i stedet at forsøge at tage de identitetspolitiske temaer til sig. Den måde, hvorpå han tager danserne i 'forsvar' overfor Jannie, kan anses for at være et resultat af fokusgruppesamtalen, hvor han er blevet influeret af de yngre i gruppen, som har udfordret samtlige argumenter, han har fremført. På den ene side kan man tale for, at Lukas reelt er blevet mere opmærksom, lyttende og i højere grad forsøger at udvise forståelse for og empati med *de krænkede*, mens man på den anden side kan diskutere, hvorvidt dette er udtryk for den sociale konformitet, som skabes i en gruppe, når flertallet giver udtryk for, at holdninger som Lukas' er illegitime og forkerte. Hans 'nye' position kan dog også skyldes, at han inddrager egne erfaringer, som muligvis gør ham i stand til at forstå dansernes krænkelsererfaringer og anerkendelseskamp. Lukas fortæller, at han spiller musik og optræder forskellige steder, men grundet hans lettere kriminelle baggrund vælger han at afholde sig fra rockerklubber, hvor han ved, at han kan komme i problemer. Sådan sammenligner han

dansernes solidaritet med hinanden og deres fælles anerkendelseskamp med den solidaritet, som Lukas' band viser ham, når de støtter op om at afholde sig fra visse spillesteder (Bilag 7:49f, AA). Dette vidner om, at egne erfaringer kan gøre det nemmere for deltagerne at få greb om den aktuelle identitetspolitiske debats kerneproblemer.

Denne beretning fra Lukas får den yngre deltager Andreas til at italesætte noget, som i høj grad skaber konsensus blandt gruppen, da han siger, at identitetspolitisk kritik altid bør komme fra dem, som "har noget på spil". Han mener, at hvis det er danserne i Othello-stykket eller transkønnede, som har noget på spil, så skal man lytte til dem og forsøge at imødekomme dem (Bilag 7:50f, KBH). Dette bakker de andre deltagere op om, hvilket vidner om, at de generelt har et ønske om at anerkende dem, som efterspørger det, men at de ofte oplever, at mennesker, som "ikke har noget på spil", blander sig i noget, de ikke burde. Dette får dog Lotte til at spørge på en grænseforhandlende måde: *"Det vil sige, at det kun er dem, der har noget på spil, der har ret til at sige noget?"* (Bilag 7:51, KBH). Denne pointe kan på den måde anses for at understrege det kontradiktoriske element i den aktuelle identitetspolitiske debat; deltagerne mener, at dem, der udtaler sig, skal være dem, der 'har problemet', men alligevel har samtlige deltagere holdninger og mavefornemmelser til de forskellige dimensioner, som medfører, at de alligevel kommer til at ytre sig, da det også har en betydning for dem og deres livsverden.

5.4.3 Delkonklusion

Ud fra ovenstående er det tydeligt, at deltagerne tillægger repræsentationsdimensionen forskellig betydning. Mens nogle af deltagerne, særligt de ældre, forholder sig pragmatisk og nøgternt til spørgsmålet om repræsentation, når det handler om transkønnede, er de yngre deltagere i højere grad forstående overfor, at transkønnede kan opleve deres udfoldelsesmuligheder som begrænsede, når de ikke ses og høres, jf. Honneth, og derfor oplever uretfærdighed jf. Fraser. Debatterne, som man kan argumentere for, i Frasers forstand, handler om deltagelseslighed, repræsentation og, i Honneths forstand, synlighed, handler i højere grad for deltagerne om, hvad det er rimeligt at forlange, og at man kun bør ytre sig, hvis man har noget på spil versus barrierer og solidaritet.

5.5 Hvordan skal vi indrette vores samfund?

Som det sidste introducerede jeg deltagerne for debatter som refererer til social praksis-dimensionen. I den forbindelse blev det tydeligt, at deltagerne på forskellig vis har stærke holdninger til emnet køn, da det er noget, som berører dem alle, og som de kan relatere til og har erfaring med.

5.5.1 Man skal tænke over, hvem man ekskluderer i mangfoldighedens navn

Da jeg præsenterede deltagerne for eksemplet med kønsneutrale toiletter, blev jeg overrasket over måden, samtlige deltagere reagerede på, da jeg havde fået det indtryk, at køn var det emne, som de havde de stærkeste holdninger til. Dog viste det sig at være den debat, som deltagerne reagerede mindst på, og der var da bred enighed om, at kønsneutrale toiletter i det offentlige rum er fint. Dog nævnte både Lukas og Karoline, i hver deres gruppe, at man skal være opmærksom på, hvem man udelukker, når man forsøger at øge rummeligheden:

”[...] hvis jeg absolut skal have en holdning til det her, så tænker jeg, at man jo har en rigtig, rigtig stor gruppe, som man absolut ikke tager hensyn til. Og det er for eksempel muslimske kvinder, som er rettroende muslimer, som aldrig ville kunne gå på toilettet sådan et sted. Fordi de må ikke gå på toilettet samme sted som mænd. Og der kan man sige, der er en ret stor gruppe i verden, som man ikke tager hensyn til, i mangfoldighedens navn.” (Bilag 7:53, KBH).

Til dette svarer Andreas, at han er enig i, at man bør have kønsneutrale toiletter som supplement til almindelige kønsopdelte toiletter:

”[...] hvis du hverken føler, du kan gå ind ad damedøren eller herredøren, fordi det ikke er sådan, du identificerer dig, så skal du have en tredje mulighed. Samme hensyn også til offentlige bade. Der er også lavet noget afskærmning, for at tage hensyn til muslimer, og det er så fint. Jeg vil bare stadig gerne have, at jeg kan gå ind og stå ved siden af fire nøgne mennesker, som jeg plejer, så det skal ikke være sådan, at der kun er afskærmning.” (Bilag 7:55, KBH).

Med disse udtalelser giver deltagerne først og fremmest udtryk for, at det er en debat, som de finder indenfor bagatelgrænsen. Lukas italesætter det endda sådan, at han ikke har en holdning men nærmest, i momentet, tvinges til at have en. Dog gør han opmærksom på, at man, ved at ændre social

praksis, skal være opmærksom på, om inklusion for nogle kan blive til eksklusion for andre. Netop den tanke synes Andreas at tale ind i, da han siger, at han fortsat ønsker at kunne gøre, som han plejer. Dette understreger frygten for tabserfaring, jf. Mikkel Thorup, som et centralt element i mange af disse 'bagatelgrænse'-debatter, som deltagerne karakteriserer dem; deltagerne vil gerne gøre plads til minoriteterne, så længe det ikke tager noget fra dem.

5.5.2 Identitetspolitik eller synsninger?

Fordi deltagerne så hurtigt skabte konsensus omkring de kønsneutrale toiletter, valgte jeg at spørge dem ind til regeringens forslag om at gøre det muligt for børn ned til 0 år at skifte juridisk køn med forældrenes tilladelse. I København siger deltagerne til dette:

- Lukas: *"Ej, det har jeg det sgu lidt svært ved."*
- Jannie: *"Det har jeg også virkelig svært ved."*
- Lotte: *"Det kan hvert fald ikke være barnets ønske. Det må være forældrenes. Man kan jo som barn, som 0-årig, ikke selv have nogen mening om det."*
- Andreas: *"Nej, hvis ikke man kan sætte ord på det, så er det satme svært."*
- Lukas: *"Jo, men måske også godt op i børneårene."*
- [...]
- Jannie: *"Men her er det forældrenes valg, jo."*
- Kristian: *"Det er jo fint."*
- Interviewer: *"Du synes, det er fint, Kristian?"*
- Kristian: *"Ja."*
- Lukas: *"Du synes det er fint, at man selv kan bestemme, om det skal være en dreng eller pige?"*
- Kristian: *"Ja, fordi allerede som forælder beslutter man en masse ting for sit barn, som de ikke har nogen indflydelse på. Det er sådan, det er. Hvis der er et eksempel med forældre, som giver deres barn lov til at skifte køn, så er der et hav af andre problemer, inden de overhovedet når til det der CPR-nummer [...]"*

(Bilag 7:56f, KBH)

Sådan fremgår det tydeligt af ovenstående dialog, at samtlige deltagere, på nær Kristian, er kritiske overfor dette forslag. Her kan man anse Kristian for at forsøge at byde ind med et perspektiv, som skal gøre opmærksom på, at det nok ikke vil være noget forældre bare gør – de vil have nogle erfaringer med deres barn, som ligger forud for en sådan beslutning. Hvad der også er interessant i denne sammenhæng er, at Andreas, som ellers har forholdt sig både anerkendende og empatisk overfor 'de krænkede' indenfor samtlige debatter, pludselig udviser stor skepsis. Her følger han op på Lottes argument om, at man som barn ikke kan have noget ønske om at skifte køn, da man, ifølge Andreas, ikke engang har et sprog for den slags endnu. Man kan diskutere, hvorvidt Andreas' pludselige skift i position hænger sammen med, at køn er et emne, som han reelt føler, at han har erfaring med og viden om. Det understreger M&H's pointe om, at dimensionerne refererer til spørgsmål, som de fleste forstår og kan tage stilling til, men som de fleste også a priori har en holdning til (jf. afsnit 1.2). På trods af at Andreas også tidligere har givet udtryk for sine holdninger til de andre dimensioner, kan man argumentere for, at dette er det første reelle identitetspolitiske emne, som ligger indenfor hans erfaringsverden. Det kan ligeledes være årsagen til, at både Lukas, Jannie og Lotte også hurtigt melder ud, at de synes, det er forrykt, at forældre bare sådan kan vælge deres børns køn. F.eks. siger Lukas i den forbindelse, at han finder det problematisk fordi: *"[...] hvis man vedtager sådan noget, så gør man lige pludselig forældrene til identitets eksperter og psykologer og læger og alt muligt andet, så det kan de lige gennemskue på en 0-årig"* (Bilag 7:58, KBH). Dette skaber følgende dialog mellem Jannie, Jonas og Lotte:

- Jannie: *"Det skal heller ikke være sådan, at første gang en dreng leger med en dukke, for det gør alle drenge, så skal de jo ikke være en pige."*
[...]
- Jonas: *"Man kan træffe nogle meget drastiske beslutninger på andres vegne. Man kan måske komme til at skubbe barnet i nogle retninger også."*
- Lotte: *"Min store bekymring er, som vi talte om tidligere omkring de der flydende identiteter, at vi får rigtig mange børn og unge mennesker, som bliver meget forvirret, fordi de faktisk ikke ved, hvem de selv er. Eller man ved ikke, hvem man selv er. Alt er muligt, alt er i spil. Du kan vælge lige fra den hylde, du har lyst til."*

(Bilag 7:58f, KBH)

På den måde er det tydeligt, at deltagerne først og fremmest udviser stor skepsis overfor det transformative tiltag, det er, jf. Fraser, at ville sænke alderen for juridisk kønsskifte til 0 år. Dernæst er det tydeligt, at deltagerne hurtigt bekræfter hinanden i og skaber konsensus omkring, at dette forslag er både vanvittigt og potentielt farligt. Selvom Kristian forinden forsøgte at gøre opmærksom på, at en sådan beslutning ofte vil komme af at forældre har erfaringer med, at deres barn har det svært med sin nuværende tildelte kønsidentitet og alle de problemer, som det kan skabe, så er de andre deltagere i langt højere grad bekymret for, at man kan vælge lige fra den hylde, man har lyst til. Man kan argumentere for, at det vidner om, at flere af deltagerne, på tværs af alder, oplever den del af identitetspolitik, som handler om kønsidentitet, som ekstrem og omfattende, og derfor i højere grad udtrykker en frygt for de konsekvenser, det kan have. Samtidigt kan det indikere, at deltagerne opfatter kønsidentitet som synsninger og følelser og ikke som reelt levede erfaringer og oplevelser med krænkelse og manglende anerkendelse. Som Lukas eksempelvis slutter af med at sige:

”Dem her, som er woke-ekstremister, eller jeg ved ikke, hvordan man skal sige det pænt, men sådan nogle woke-ekstremister, det er jo den kategori, som vil gå ind og sige, ’jeg kan ligesom mærke, jeg har en følelse af, jeg synes’. Så det bliver sådan nogle synsninger, det bliver nogle følelser, man træffer nogle ret afgørende beslutninger på baggrund af. Det skal man aldrig.” (Bilag 7:59, KBH).

På den måde kan man påpege, at deltagerne ikke på samme måde, som med de identitetspolitiske debatter som omhandlede race, finder debatten om juridisk kønsskifte legitim. Når Lukas eksempelvis kalder personer, som skifter kønsidentitet for ’woke-ekstremister’, kan man argumentere for, at han i høj grad taler sig ind i en kritisk identitetspolitisk diskurs, som minder om Marianne Stidsen (jf. afsnit 1.3.3), som frygter det køns- og identitetsopløste samfund. Samtidigt kan man argumentere for, at Lukas devaluerer og delegitimerer valget om at skifte kønsidentitet ved at fremhæve, at sådanne valg træffes på baggrund af ”synsninger”. Dette på trods af at han forinden denne debat havde udvist større nysgerrighed, åbenhed og forståelse overfor de forrige debatter, han blev præsenteret for. Sådan fik denne debat om juridisk kønsskifte tydeliggjort for mig, hvordan deltagerne kan skifte fra en position til en anden, når de debatterer identitetspolitik, hvis den ene debat dækker over et eksistentielt spørgsmål, som de tillægger større betydning eller har flere erfaringer og dermed holdninger knyttet til.

5.5.3 Kvalificerede argumenter er den identitetspolitiske debats stopklods

Anderledes forholder det sig hos deltagerne i Aalborg, hvor Julie indledningsvist reagerer på denne debat ved at sige, at hun synes de offentlige personer, som kritiserer sådan et tiltag, skal pakke deres intolerans væk, da de ikke er læger eller fagfolk men blot nogen, som ytrer deres synsninger:

”Altså, hvis du ville spørge om vores meninger, så ville min være, at jeg har ingen mening, fordi den har jeg ikke noget at have i, altså der ville jeg læne mig rigtig meget op ad dem, der ved noget om det.” (Bilag 8:57, AA).

Sådan taler Julie også om synsninger, men modsat Lukas peger Julie på, at det er dem, som udviser intolerans og skepsis overfor sådan et forslag, som skal dæmpe sig. Samtidigt taler Julie sig ind i det, som deltagerne tidligere har kredset om, som omhandler, at man skal lytte til dem, som har noget på spil og dermed har erfaringen. Dette får dog Karoline til at reagere og fortælle om sine erfaringer med sin egen transkønnede søn:

- *”Min søn var 13, og kom på hormoner da han var 15, fordi det tager et par år før man egentlig kommer dertil. Og det synes jeg er enormt vigtigt, at der er nogle psykologer og psykiatere, der går ind og bedømmer det enkelte barn. Fordi han har altså ikke taget skade af at være pige, han ved godt han var pige og jeg ved godt, jeg kan ikke tale på andres vegne, men jeg tænker bare, at jeg synes det er en fuldstændig irrelevant diskussion, før man er der, hvor barnet giver udtryk for ’jeg har behov for at være det ene eller det andet, så derfor vil jeg gerne skifte’.”*
- Julie: *”Men hvis nu din dreng havde givet udtryk for det markant tidligere?”*
- Karoline: *”Jamen så vil jeg stadigvæk vente indtil han kunne tale det igennem med psykologer og psykiatere [...]”*

(Bilag 8:57, AA)

Sådan tydeliggøres det hvor forskelligt Julie og Karoline reagerer på denne debat, hvilket kan anses for at hænge sammen med, at Karoline har erfaringer med transkønnethed og har det tæt inde på livet. Dog vidner Karoline udtalelse om, at hun forveksler forslaget om juridisk kønsskifte med reel kønsskifteoperation, hvorfor jeg gør dem opmærksom på, at det blot handler om, at man sænker alderen

for, hvornår de sidste fire cifre i et CPR-nummer kan ændres med forældrenes tilladelse. Til dette siger Karoline fortsat:

”[...] jeg ville aldrig have skiftet, uanset hvad jeg havde haft af fornemmelse, før han alligevel havde været igennem et udredningsforløb. [...] jeg synes ikke, det er en ting, som skal være relevant for børn. Jeg synes slet ikke, de skal sættes i den situation. Ikke at jeg synes, at man skal underkende, hvis de kommer og siger det ene eller det andet. Men jeg synes bare, det er en voldsom ting at skulle gå ind og gøre.” (Bilag 8:58, AA).

Sådan kan Karoline - som tidligere har givet udtryk for, at hun måske har 'konservative holdninger' for en mor til en transkønnet at være – anses for, på samme måde som deltagerne i København, at udvise skepsis overfor dette forslag. I den forbindelse sætter Julie spørgsmålstegn ved, hvad det egentligt har af betydning, at man skifter de sidste fire cifre i barnets CPR-nummer. Hertil svarer Naja, at det handler om, at forældre med transbørn møder forskellige problematikker, fordi barnet bliver behandlet som det køn, der fremgår af deres CPR-nummer. Det juridiske kønsskifte, siger Naja, handler derfor om, at barnet bliver *”sorteret ind i den rigtige gruppe fra start af”*:

”Men igen, det er nogle specifikke kontekster og sådan nogle ting, og det er jo nok de færreste etårige, der går ud og ændrer CPR-nummer, og det er også igen de færreste børn, som overhovedet ved det i treårs-alderen, der kan italesætte det, så jeg tror ikke det har reelle konsekvenser, når det kommer til stykket. Det er et absolut mindretal, som har behov for det, og det, som regeringen sagde var, at det er arbitrært, hvilken alder det er, for det kan være relevant for nogle familier, før det er relevant for andre.” (Bilag 8:58f, AA).

Til dette siger Julie tak for at få den indføring af Naja, da hun ikke vidste så meget om det. Sådan afsluttede Najas velargumenterede udtalelse dialogen mellem deltagerne. På den måde kan man argumentere for, at kvalificerede argumenter både afdramatiserer men også stopper al diskussion. Sådan ender deltagerne indenfor denne debat heller ikke med at konkludere noget eller reelt skabe konsensus – de stopper blot ved Najas pointe om, at forslaget ikke har reelle konsekvenser, når det kommer til stykket. Dog kan man anse Naja for indirekte at italesætte, at det handler om at muliggøre anerkendelse for børn indenfor den private såvel som solidariske sfære, hvorimod deltagerne i København i højere grad omtalte det som 'hysterisk wokeness'.

5.5.4 Delkonklusion

Med ovenstående analyseafsnit fremgår det, at deltagerne endnu engang veksler mellem at inddrage sig selv, når de forholder sig til debatterne, som refererer til social-praksis dimensionen men samtidigt også forsøger at forholde sig pragmatisk og nøgternt til dem. Hvor deltagerne fandt eksemplet med kønsneutrale toiletter for relativt 'ligeGYldigt', fremgår det tydeligt, at flere af deltagerne reagerer stærkt på eksemplet med at sænke alderen for juridisk kønsskifte til 0 år. Dette kan skyldes, at sidstnævnte eksempel for mange 'almindelige mennesker' forekommer meget ekstremt og vanskeligt at begribe. Dog understreger det samtidigt, hvor modsætningsfyldt køn er for deltagerne, som indledningsvist i analysen argumenterer for, at "wokeisterne" i højere grad bør fokusere på vigtigere problemstillinger som køn og ligestilling, hvor de afslutningsvis i fokusgruppen i højere grad konkluderer, at køn (belyst gennem juridisk kønsskifte fra 0 år) er et illegitimt og ekstremt emne. Sådan kan man konkludere, at deltagerne bruger køn aktivt, som noget de måler andre debatter op imod, når de, med ligestillingsargumenter, vurderer relevansen og gyldigheden af et identitetspolitisk spørgsmål. Omvendt viser det sig også, at deltagerne ad flere omgange henviser til køn, som roden til det onde; det er her den identitetspolitiske debats ekstremisme kommer fra.

6.0 Konklusion

Formålet med dette speciale har været at undersøge, hvad identitetspolitik betyder for 'almindelige mennesker', samt hvordan de forstår, forholder sig til og debatterer identitetspolitik. I relation til undersøgelsens repræsentativitet er jeg dog opmærksom på, at empirien er udgjort af en relativ homogen gruppe set i forhold til sociale markører som social gruppe og etnicitet. Analysens resultater afspejler dermed, at deltagerne ikke oplever at være synderligt berørt af den aktuelle identitetspolitiske debat, da de ikke deler minoritetserfaringer med de grupper, som aktivt træder frem og kæmper for anerkendelse og mod krænkelse. Dog er det i den forbindelse, at de egentlige empiriske fund træder frem, da deltagerne alligevel giver udtryk for, at de har holdninger til de debatter, som de blev præsenteret for. På baggrund af analysen kan følgende hovedkonklusioner således opstilles:

- ◇ På trods af varierende holdninger til identitetspolitik finder informanterne overordnet debatterne ubetydelige – de er enige om, at de bliver for banale og tager opmærksomheden fra de kulturelle og strukturelle problematikker, som de i stedet burde handle om.
- ◇ Deltagerne opfatter debatterne som nogle, der ikke vedrører dem, da de ikke har "a stake in the game", hvorfor de synes, at de ikke bør udtale sig om disse.
- ◇ Deltagerne udtaler sig alligevel om debatterne, da de, ofte ubevidst, har holdninger til de universelle og eksistentielle spørgsmål, som 'gemmer' sig i debatterne.
- ◇ Deltagerne udfordrer hinandens holdninger, perspektiver og argumenter i et forsøg på at få greb om debatten – de forhandler 'grænseetablering' som en søgen efter en rettesnor i en debat, som er svær at navigere i.
- ◇ Når deltagerne forhandler 'grænseetablering', bruger de ofte sig selv som moralsk og etisk referenceramme – ved at inddrage deres egne erfaringer med krænkelse og anerkendelse forsøger de at skabe mening i debatter, som omhandler andres erfaringer med krænkelse og anerkendelse.

Sådan understreges fænomenets kompleksitet, da ovenstående hovedkonklusioner først og fremmest svarer på, hvad identitetspolitik betyder for 'almindelige mennesker'; utrolig lidt og utrolig meget på én og samme tid. Dette med forbehold for at fænomenet er undersøgt blandt deltagere, som primært udgør hvide majoritetsdanskere, men som alligevel viser sig særligt optaget af identitetspolitiske emner som race og etnicitet, hvor deltagernes egne erfaringer spiller en stor rolle for dem, når de forsøger

at få greb om debatterne. I den forbindelse kan det endvidere konkluderes, at øvelsen med det identitetspolitiske spektrum har understreget kompleksiteten mellem deltagernes forståelse for og måde at forholde sig til identitetspolitik på. Uoverensstemmelsen mellem deltagernes selvfrejhævede holdninger til identitetspolitik (jf. tabel 1 og 2) og deres placering på spektrummet forud for fokusgruppens start – i midten af centrum og venstre – afspejler, at deltagerne har en bestemt forståelse af, hvad den 'rigtige' holdning til emnet er; man skal forholde sig empatisk men samtidigt neutralt. Samtidigt mente blot én ud af 12 deltagere at have rykket sig på spektrummet, da fokusgruppen var slut. Dette vidner om, at deltagerne, på trods af at rykke sig med emnerne, ikke oplever, at de rykker sig på deres position. Dette kan skyldes deres position som hvide majoritetsdanskere såvel som gruppens interne gruppedynamik, hvor de dominerende positioner i gruppen sørgede for, at der blev skabt konsensus og konformitet omkring de resterende deltageres holdninger og dermed position. Sådan har undersøgelsen vist, at *hvad* der debatteres, samt *hvordan* der debatteres i høj grad influeres af, med *hvem* man debatterer – den position, du mødes af, får betydning for den position, du indtager, hvilket får betydning for måden, du forholder dig til identitetspolitik på. Disse 'almindelige mennesker' forstår givetvis identitetspolitik på forskellige måder, men som et resultat af gruppens interaktion skaber de konsensus om at forholde sig empatisk såvel som neutralt til identitetspolitik.

I den forbindelse er det samtidigt blevet tydeligt, hvordan disse 'almindelige mennesker' adskiller sig fra de offentlige intellektuelle. Hvor de offentlige intellektuelle debatterer identitetspolitik på et abstrakt og politisk niveau, hvor de samtidigt kritiserer akademiske miljøer for at være roden til det onde, debatterer deltagerne i højere grad identitetspolitik med udgangspunkt i deres egne oplevelser, erfaringer og følelser. Hvor de offentlige intellektuelle har et kritisk blik på anerkendelses- og krænkelssdimensionen, kan man anse deltagerne for at forholde sig langt mere lavpraktisk, simplificeret og praksisnært til følelsen af at blive set/ikke set, hørt/ikke hørt samt blive udpeget som 'forkert' og dermed stå udenfor fællesskabet – de debatterer identitetspolitik med udgangspunkt i deres mavefornemmelser. Det kan derfor konkluderes, at den teoretiske rammesætning for dette speciale har formået at indfange de processer og mekanismer, som er på spil i den offentlige debat såvel som internt mellem de 'almindelige mennesker', på trods af at den kan anses for at være et abstraktionsniveau over, hvad deltagerne forbinder identitetspolitik med.

Sådan kan det konkluderes, at identitetspolitik på en og samme tid er både enormt abstrakt, men dykker man ned i detaljerne, m.a.o. de eksistentielle spørgsmål som Marker & Hendricks' (2019)

dimensioner dækker over, er det enormt konkret og noget, som alle, uanset position, ved noget om, har en holdning til og kan tage del i. Undersøgelsen har således vist, at identitetspolitik betyder både lidt og meget for 'almindelige mennesker'. I deres forsøg på at skabe mening i en debat, som de både føler sig udenfor men også som en del af, afspejler de sig i hinanden samt deres erfaringer, når de prøver at forstå, hvad debatterne handler om samt afkode, hvordan de skal forholde sig til den aktuelle identitetspolitiske debat. En debat de både tager del i men også afstand fra, da de, på en og samme tid, føler, at de ikke har noget at miste men alligevel har noget at kæmpe for.

Litteraturliste

- Agger, K. A. & Reinwald, T., (2020): "Kæmpe Eskimoen er lagt på is: Det her bør grønlanderne bestemme, ikke danskerne", *Berlingske*. URL: <https://www.berlingske.dk/aok/kampe-eskimoen-er-lagt-paa-is-det-her-boer-groenlaenderne-bestemme-ikke> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Andreasen, K. B., (2020): "Flere end 15.000 deltog i dansk Black Lives Matter-demonstration", *TV2 Kosmopol*. URL: <https://www.tv2kosmopol.dk/koebenhavn/15000-mennesker-samles-til-dansk-demonstration-mod-racisme-mod-racisme> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Baggersgaard, C., (2018): "Den krænkende sombrero", *Uniavisen Københavns Universitet*. URL: <https://uniavisen.dk/den-kraenkende-sombrero/> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Brøndal, J., (2023): "Black Lives Matter", *Den Store Danske*. URL: https://denstoredanske.lex.dk/Black_Lives_Matter - Sidst tilgået 08.03.23.
- Dahl, H., (2020): *Den sociale konstruktion af uvirkeligheden: Forurettelse og antiliberalisme i det 21. århundrede*. København: Forlaget Grønningen.
- Fogde, F., & Winter, T. M., (2018): "Danskerne afviser flere særhensyn til transpersoner", *Kristeligt Dagblad*. URL: https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/danskerne-afviser-flere-saerhensyn-til-transpersoner?fbclid=IwAR2hCnYBH-niNmD_YaAW54eQalX5qXskT-0L9JMNgnY8IUQdt_Rwl66ugf30 – Sidst tilgået 17.02.23.
- Fraser, N. & Honneth, A., (2003): *Redistribution or recognition? A Political-Philosophical Exchange*. New York: Verso Books.
- Fraser, N., (2008a): "Fra omfordeling til anerkendelse?" i M. H Jacobsen & R. Willig (red.), *Anerkendelsespolitik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Fraser, N., (2008b): "At nytænke anerkendelsen" i M. H Jacobsen & R. Willig (red.), *Anerkendelsespolitik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Franceschi, S. (2021): "Her er de vigtigste #MeToo-sager et år efter Sofie Lindes skelsættende tale om den store tv-kanon", *Information*. URL: <https://www.information.dk/moti/2021/08/vigtigste-metoo-sager-aar-sofie-lindes-skelsaettende-tale-store-tv-kanon> - Sidst tilgået 08.03.23.
- Goffman, E., (2009): *Stigma. Om afvigerens sociale identitet* (2. udgave). København: Samfundslitteratur.
- Halkier, B., (2008): *Fokusgrupper*, 2. udgave. København: Samfundslitteratur.
- Halkier, B., (2015): "Fokusgrupper" i S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hartmann, K., (2012): "Hudfarvesagen fører til offentlig debat", *Danmarks Radio*. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/hudfarvesagen-foerer-til-offentlig-debat> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Haugaard, M., (2021): "Kvinfol vil have MeToo-debatten tilbage til spørgsmålet om kulturændring", *TV2*. URL: <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-12-10-kvinfol-vil-have-metoo-debatten-tilbage-til-spoergsmaalet-om-kulturaendring> - Sidst tilgået 17.02.23.

- Honneth, A., (2003): *Behovet for anerkendelse – En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Honneth, A., (2006): *Kamp om anerkendelse – Sociale konflikters moralske grammatik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Højberg, H., (2013): "Hermeneutik" i L. Fulgsang, P. B. Olsen & K. Rasborg (red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer* (3. udgave). København: Samfundslitteratur.
- Jacobsen, M. H., (2007): "Adaptiv teori – den tredje vej til viden" i R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen & S. Kristiansen (red.), *Håndværk & Horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Kott, S., (2014): "Pippi Langstrømpe må ikke sige 'negerkonge' i ikonisk tv-serie", *Jyllands-Posten*. URL: <https://jyllands-posten.dk/kultur/film/article7062847.ece> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Layder, Derek (1998): *Sociological practice. Linking theory and social research*. SAGE Publications.
- Libak, A., (2020): *Skyldig til det modsatte aldrig bliver bevist: Værdikampen i det 21. århundrede*. Odder: Narayana Press.
- Marker, S. L. & Hendricks, V. F., (2019): *Os og dem. Identitetspolitiske akser, ideer og afsporede debatter*. København: Gyldendal.
- Mørk, E. M., (2022): "Det er tidens store samtaleemne. Og måske har vi alle misforstået det", *Politiken*. Hentet som PDF gennem infomedia 05.03.23.
- Qvist, C., (2015): "Nu må Pippi Langstrømpes far ikke hedde 'Negerkonge' længere", *B.T.* URL: <https://www.bt.dk/udland/nu-maa-pippi-langstroempes-far-ikke-hedde-negerkongen-laengere> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Rasborg, K., (2013): "Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi" i Lars Fuglsang, Poul Bitsch Olsen & Klaus Rasborg (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. København: Samfundslitteratur.
- Schaumann, N., (2022): "Ny udmelding fra Lagkagehuset deler vandene: 'Kvalmende' – 'Så vigtigt'", *Berlingske*. URL: <https://www.berlingske.dk/samfund/ny-udmelding-fra-lagkagehuset-deler-vandene-kvalmende-saa-vigtigt> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Stidsen, M., (2021): *Køn og identitet: Et spadestik dybere*. Skive: Forlaget Hovedland.
- Søgaard, L. K. & Tulinius, B., (2021): "Må en ikke-autist spille autisme? Må hvide spille sorte? At spille eller at være – det er spørgsmålet!", *Kristeligt Dagblad*. URL: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/spille-eller-vaere-det-er-spoergsmaalet> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Sørensen, I., (2022): "DF'er raser over TV2-beslutning: - Helt ærligt, Pyrus racistisk?", *TV2 Østjylland*. URL: <https://www.tv2ostjylland.dk/randens/df-raser-over-tv-2-beslutning-helt-aerligt-pyrus-racistisk> - Sidst tilgået 17.02.23.
- Sørensen, R. B., (2012): "Film nægtes støtte, fordi hovedperson er brun", *Information*. URL: <https://www.information.dk/kultur/2012/05/film-naegtes-stoette-fordi-hovedperson-brun> - Sidst tilgået 17.02.23.

Thorup, M., (2022): *Kampen om identitetspolitik*. Aarhus: Forlaget Klim.

Winther, T. M., (2018): "Højskolesang førte til krænkelssag på Handelshøjskole i København", *Kristeligt Dagblad*. URL: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/hoejskolesang-foerte-til-kraenkelsessag-paa-handelshoejskolen-i-koebenhavn> - Sidst tilgået 17.02.23.